

L'IMPACTE DEL JOC COM A EINA EDUCATIVA EN INFANTS AMB TEA

TREBALL DE FINAL DE GRAU

Claudia Bou Santiveri

Tutor: Òscar Martínez Rivera

Grau en Educació Social

Itinerari d'especialització: Intervenció en infància i adolescència

Curs 2023 – 2024

Facultat d'Educació i Treball Social Pere Tarrés – Universitat Ramon Llull

Voldria expressar el meu agraïment a totes aquelles persones que heu format part d'aquest procés.

En primer lloc, donar les gràcies al meu tutor, l'Òscar Martínez, que m'ha estat acompanyant en tot moment i orientant quan ho he necessitat.

També, voldria agrair la participació de la Marina, la Queralt, la Clàudia, la Montserrat, la Mercè i la Mònica, sense vosaltres aquesta recerca no hauria estat possible.

Finalment, voldria reconèixer el suport de la meva família i dels meus companys de grau, que han estat allà sempre, donant-me els ànims necessaris per arribar a on estic.

“No pienses en el autismo como una discapacidad. Piensa en ello como una diferencia y celebra esa diferencia”

Temple Grandin

L'impacte del joc com a eina educativa en infants amb TEA

En el present treball s'aborda la importància del joc com a estratègia educativa en infants amb autisme, amb l'objectiu d'identificar quins beneficis comporta la implementació d'aquesta eina en relació amb el desenvolupament d'aquests nens. Addicionalment, s'analitza l'efectivitat d'aquesta pràctica amb finalitat educativa i s'avalua el rol de la figura professional de l'educador social en relació amb aquest tipus d'intervenció.

Paraules clau: *Trastorn de l'Espectre Autista, infància, joc, impacte, educació.*

El impacto del juego como herramienta educativa en niños con TEA

En el presente trabajo se aborda la importancia del juego como estrategia educativa en niños con autismo, con el objetivo de identificar qué beneficios conlleva la implementación de esta herramienta en relación con el desarrollo de estos. Adicionalmente, se analiza la efectividad de esta práctica con finalidad educativa y se evalúa el rol de la figura profesional del educador social en relación con este tipo de intervención.

Palabras clave: *Trastorno del Espectro Autista, infancia, juego, impacto, educación.*

The impact of play as an educational tool for children with ASD

This study discusses the importance of play as an educational strategy for children with autism, with the aim of identifying the benefits of implementing this tool in relation to the development of these kids. Additionally, it analyzes the effectiveness of this practice with an educational purpose and evaluates the role of the professional figure of the social educator regarding to this type of intervention.

Key words: *Autism Spectrum Disorder, childhood, play, impact, education.*

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ	6
2. MARC TEÒRIC	8
2.1 Trastorn de l'Espectre Autista	8
2.1.1 Contextualització	8
2.1.2 Història de l'autisme	8
2.1.3 Tipologia de l'autisme	9
2.1.4 Síntomes i característiques	9
2.1.5 Criteris diagnòstics	12
2.2 El joc com a eina educativa	14
2.2.1 Definició del joc	14
2.2.2 Història del joc	15
2.2.3 Principals teories	16
2.2.4 Ús del joc com a estratègia d'intervenció en la infància	16
2.3 Contribució del joc en el desenvolupament d'infants amb tea	18
2.4 El rol de l'educador social	21
3. METODOLOGIA.....	23
3.1 Disseny metodològic	23
3.2 Fases de la recerca	23
3.3 Estructura de la recerca.....	24
3.4 Instruments i mostra	25
3.5 Criteris de rigor científic	25
3.6 Entrevistes	26
4. ANÀLISI DE RESULTATS	29
5. DISCUSSIÓ DE RESULTATS	34
6. CONCLUSIONS	37
7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	39
ANNEXOS.....	43
Annex 1. Model entrevista 1	43

Annex 2. Model entrevista 2	45
Annex 3. Entrevista 1.1	47
Annex 4. Entrevista 1.2	52
Annex 5. Entrevista 1.3	58
Annex 6. Entrevista 2.1	62
Annex 7. Entrevista 2.2	67
Annex 8. Entrevista 2.3	73

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1. Característiques de l'autisme.	12
Taula 2. Criteris diagnòstics, segons el DSM-V.....	12
Taula 3. Indicadors d'autisme típics durant els 18 i els 36 mesos.	14
Taula 4. Impacte del joc en els infants amb TEA.....	21
Taula 5. Fases de la recerca.....	24
Taula 6. Instruments emprats per a la recerca	25
Taula 7. Criteris de rigor científic	26
Taula 8. Entrevistes	27
Taula 9. Participants	28

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ

En el present Treball de final de Grau s'aborda l'impacte que comporta el joc com a estratègia educativa en els infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA), una alteració en el neurodesenvolupament que afecta múltiples àrees de creixement del subjecte que el presenta. Així doncs, la temàtica serà tractada mitjançant una tipologia de recerca aplicada, en la qual esdevindrà d'especial rellevància la construcció d'un bon marc teòric basat en autors destacats en els temes principals per tal de definir i emmarcar els beneficis que aquesta intervenció comporta en el col·lectiu esmentat.

La motivació per la temàtica sorgeix del contacte amb diversos infants amb autisme durant les pràctiques del grau, així com el desconeixement i manca d'informació envers el trastorn. De la mateixa manera, el joc considero que és una activitat universal amb especial èmfasi en l'etapa de la infància. És aleshores quan em vaig plantejar la pregunta inicial, a partir de la qual s'ha desenvolupat aquest TFG: *“quins són els beneficis que aporta el joc en el desenvolupament dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista?”*.

Un cop introduïda la temàtica, cal destacar els objectius principals d'aquesta tasca, els quals s'exposen a continuació:

- Identificar els beneficis del joc educatiu en el desenvolupament dels infants amb TEA.
- Analitzar l'efectivitat del joc com a eina educativa en infants amb TEA.
- Avaluar el rol de l'educador social en la implementació del joc com a eina educativa amb infants amb TEA.

La presència de l'autisme és un fet en auge en els últims anys, de manera que aproximadament a Europa 1 de cada 100 infants que neixen compten amb aquesta condició (OMS, 2023). Així doncs, resulta evident la rellevància que suposa conèixer el trastorn, les seves característiques i les diverses estratègies d'intervenció possibles en aquest. A l'estat espanyol s'estima que més de 450.000 persones són autistes, de manera que diverses àrees del seu desenvolupament es veuen considerablement afectades (Ministeri de Drets Socials del Govern d'Espanya, 2023). En relació amb el territori català, també s'ha evidenciat aquest auge en la detecció del TEA en infants. Des del 2009 fins al 2017, hi ha hagut un increment de gairebé 2000 casos nous. A més, s'evidencia una prevalença molt més alta en la franja d'edat entre els sis i els deu anys en comparació amb la franja dels onze als disset, i dels dos als cinc (Pérez-Crespo et al., 2019). D'aquesta manera, caldria incrementar el coneixement sobre el TEA i promocionar una millora pel que fa al suport i l'ajuda prestada al col·lectiu, afavorint la millora del seu desenvolupament quotidià.

És quelcom evident que el diagnòstic i la intervenció precoç durant els primers anys de vida de la gent amb autisme és primordial, i el joc resulta una eina molt útil en el col·lectiu infantil, tot i que és una activitat universal i multigeneracional. No obstant això, el joc educatiu en la infància té una

especial rellevància pel fet que des d'un espai més lúdic és més senzill abordar distints aspectes i habilitats en els nens i nenes.

D'altra banda, tot i que és un fet notori l'ascendent consciència social sobre l'abundància de casos de TEA en el món, i el creixent nombre d'investigacions i estudis en relació amb aquest afer, encara queda molta feina per fer, i els professionals de l'àmbit social podem prendre un paper principal en això. Comptem amb els estudis, les eines i les habilitats per fer-ho, de manera que aportar el nostre gra de sorra en aquest assumpte és quelcom molt important per tal de visibilitzar aquesta problemàtica i brindar suport al col·lectiu esmentat.

Tal com s'indica en la jornada de la taula rodona organitzada per l'associació Aprenem Autisme (2021), el problema no radica en l'infant autista i les dificultats que suposa aquest fet, sinó en l'impediment de la societat per fer que aquest participi de forma plena en la comunitat, la qual està pensada únicament per a les persones neurotípiques. És per això que cal reivindicar i transformar la societat per tal que sigui més inclusiva independentment de les característiques personals de tots i cada un dels ciutadans d'aquest món.

En aquest sentit, s'ha volgut desenvolupar un treball basat en la recerca, aprofundint en els aspectes principals de la temàtica d'interès, així com en la relació entre infants amb autisme i el joc com a eina educativa. L'estructura d'aquesta investigació es compon pel marc teòric de referència desenvolupat, relacionat amb els objectius establerts a l'inici del procés. A més, s'ha volgut destacar la tasca dels educadors socials envers el fet estudiat. A posteriori, s'han dut a terme diverses entrevistes a persones immerses en la situació d'estudi, siguin professionals o persones afectades de manera directa o indirecta. És a partir d'això, que s'ha pogut fer una recollida d'informació essencial per a la present recerca.

Seguidament, s'ha contrastat la informació obtinguda en aquesta tipologia d'eines de recollida d'informació amb els continguts teòrics extrets d'autors rellevants en la temàtica i de publicacions fonamentades de caràcter científic. Així doncs, es possibilita el fet de desenvolupar una discussió de resultats fiable i honesta de la realitat en l'àmbit d'estudi.

En última instància, s'ofereix de manera crítica el recull de les conclusions extretes a partir de la recerca, presentant així les idees recapitulades de l'estudi dut a terme i donant resposta a la pregunta inicial i els objectius d'aquest.

2. MARC TEÒRIC

2.1 TRASTORN DE L'ESPECTRE AUTISTA

2.1.1 Contextualització

Diversos autors coincideixen en el fet que no existeix una definició universalment acceptada de l'autisme, ja que es tracta d'un trastorn complex i heterogeni en les seves diverses manifestacions. Així doncs, aquest trastorn presenta una gran multiplicitat de símptomes, característiques i expressions en cada cas, originant així distintes tipologies i nivells d'aquest (López i García, 2007).

El Trastorn de l'Espectre Autista (TEA) es definiria com una alteració del neurodesenvolupament, originat per causes diverses i que presenta múltiples manifestacions i característiques, de manera que els símptomes resulten inespecífics i variables en cada cas (González-Moreno, 2018). Aquest trastorn afecta significativament a les distintes àrees de desenvolupament del subjecte; la comunicativa, la social, l'emocional, la simbòlica, la conductual, essent aquest impropri del desenvolupament típic d'una persona de la seva mateixa edat (Salter, Beamish i Davies, 2016). En aquesta línia, López i Garcia (2007) destaquen l'autisme comporta un desenvolupament anormal de totes les àrees comentades, presentant així múltiples anormalitats i deficiències en aquestes, que posteriorment seran comentades.

2.1.2 Història de l'autisme

Tota la informació de l'autisme que s'ha recollit fins al dia d'avui és fruit de nombrosos estudis i investigacions que han permès fer una descripció detallada del trastorn, així com de la seva simptomatologia i afectacions en l'ésser humà.

Els primers autors que van tractar el concepte del TEA van ser Kanner (1943) i Asperger (1944). Això no obstant, la presència del trastorn data molt més enrere. Al segle XVI, apareix un primer testimoni del que es coneix actualment com a autisme. Johannes Mathesius va descriure el cas d'un infant de dotze anys que patia les alteracions característiques del TEA. Davant del desconeixement sobre el trastorn en aquella època, aquest va ser condemnat a mort, ja que es va considerar que estava posseït pel diable (Chara, Montesinos, Contreras, Murillo i Ayala, 2018).

Posteriorment, a finals del segle XIX, Eugen Bleuler origina el concepte d'autisme, tot i que aquest era força desconcertant i es van acabar confonent els diagnòstics del TEA i de l'Esquizofrènia. Així doncs, no va ser fins a les aportacions de Kanner i Asperger en el segle XX que l'estudi de l'autisme va començar a prendre forma, tal com es reconeix en l'actualitat aquest trastorn. Tot i això, la definició, les característiques i el diagnòstic de l'autisme s'han anat modificant a partir d'estudis i investigacions de diversos professionals, restant encara múltiples elements i afers a aprofundir i concretar (Chara, Montesinos, Contreras, Murillo i Ayala, 2018).

2.1.3 Tipologia de l'autisme

El 1952 es va publicar el Manual de Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mentals (DSM), en el qual es troben explicitats aquests fets. No obstant això, aquest ha patit diverses modificacions en el temps. En la més recent, el DSM-V diferencia diverses tipologies en relació amb els Trastorns de l'Espectre Autista: el Trastorn Autista, la síndrome d'Asperger, el Trastorn Desintegratiu Infantil i el Trastorn generalitzat del desenvolupament no especificat. Un dels canvis que també es va fer notori va ser la descategorització de la síndrome de Rett d'aquesta tipologia de trastorns, ja que té una base genètica i, per tant, no compleix amb les característiques del TEA (García, Alpizar i Guzmán, 2019).

Malgrat això, classificar-los resulta més complex del que aparenta, ja que les característiques que presenten resulten similars entre aquests, així com heterogènies. També compleixen aquesta condició els diversos nivells de gravetat existents (Casanova, 2020), de manera que la detecció i categorització dels Trastorns de l'Espectre Autista és una tasca confusa i enrevessada.

2.1.4 Síntomes i característiques

Anteriorment, ja s'ha comentat la variabilitat i heterogeneïtat de la simptomatologia i les afectacions derivades del Trastorn de l'Espectre Autista, així doncs, el subjecte amb autisme no ha de presentar totes les característiques pròpies del trastorn, ni ha de presentar les mateixes alteracions que en altres casos d'autisme. A continuació, hi ha detallada una taula amb les característiques pròpies de l'autisme:

Característiques de l'autisme		
Desenvolupament físic i conductual	Psicomotricitat	Discordances o retard en el desenvolupament psicomotor (Bauer, 2013).
	Manifestacions corporals	Estereotípies i comportaments motors repetitius: girs, rotacions del cap, ritmes peculiars i balanceigs, postures específiques, tics, ús repetitiu del llenguatge, manipulació estereotipada d'objectes, etc. (Bauer, 2013; López i García, 2007; Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019).
		Moviments motors extravagants: aleteig de mans i braços, agitació d'objectes, caminar de puntetes, salts, carreres, mesurament de passos (López i García, 2007).

		Tensió permanent (Bauer, 2013).
		Híper i hiposensibilitat sensoriomotora en diferents sectors corporals derivada d'estímul externs (Bauer, 2013; Casanova, 2020; López i García, 2007).
	Comportament	Joc rígid, limitat i ritualista amb determinats elements (López i García, 2007).
	Canvis i alteracions en l'entorn	Baixa tolerància al canvi i insistència envers la invariabilitat de l'entorn (Casanova, 2020; López i García, 2007).
		Conductes autolesives i colèriques davant els canvis: tirar-se del cabell, esgarrapar-se, donar-se cops, mossegar-se les ungles o altres parts del cos, etc. (López i García, 2007).
		Adherència rígida a rutines (López i García, 2007).
Desenvolupament cognitiu i del llenguatge	Percepció	Alteració en la percepció del propi cos, del món que els envolta i de percebre als altres com a subjectes (Bauer, 2013).
		Dèficit en algunes habilitats perceptives vinculades al processament d'informació social (Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).
	Capacitat intel·lectual	Discapacitat o menor capacitat intel·lectual (Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).
		Processos d'aprenentatge lents i hiperselectivitat estimular (López i García, 2007).
		Dèficit en l'aprenentatge per imitació (González-Moreno, 2017; Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).
	Comunicació	Dèficits en les tres esferes del llenguatge: contingut, ús i forma (González-Moreno, 2017; Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).

		Dificultat per expressar-se i comprendre als altres (Castillo, 2022; González-Moreno, 2017; Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).
		Dificultat per comunicar-se socialment: absència de somriures, sordesa o ceguera aparent, absència de contacte visual, absència de gestos comunicatius, etc.(Canal <i>et al.</i> , 2006; Casanova, 2020; López i García, 2007; Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).
		Dificultats per comprendre el llenguatge metafòric, irònic i les mentides (Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).
	Atenció	Dèficits en l'atenció i les funcions executives: atenció alternant, canvi lent del focus d'atenció, etc. (Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).
		Inusual atenció cap a determinades coses i absència d'atenció cap a altres: atenció selectiva (López i García, 2007).
		Preocupacions inusuals, absorbents i exclusives cap a determinats elements (Casanova, 2020; López i García, 2007).
		Vinculació obsessiva cap a determinats objectes (López i García, 2007).
	Simbologia	Dificultats per participar en el joc simbòlic (Castillo, 2022; González-Moreno, 2017).
Desenvolupament social i emocional	Emocions	Dificultats per interpretar i expressar emocions (Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).
		Absència d'empatia i d'identificar les emocions en la resta (Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).
		Dificultats per autoregular-se (Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019)
	Relacions	Dificultats per participar en jocs i dinàmiques grupals (Casanova, 2020).
		Manca d'interès envers la interacció social i cap als seus iguals (Canal <i>et al.</i> , 2006).

		Poca adaptació social i dificultat per adquirir conductes adequades (Zuluaga <i>et al.</i> , 2023).
		Aïllament i respostes socials inadequades (Casanova, 2020).

Taula 1. Elaboració pròpia.

2.1.5 Criteris diagnòstics

Per poder identificar un quadre d'autisme i diagnosticar-lo, s'ha de tenir presents els criteris establerts en el DSM-V:

Criteris diagnòstics, segons el DSM-V	
Dèficits en les conductes comunicatives i en les interaccions socials <i>(manifestacions en l'actualitat o en el passat)</i>	Dèficits en la reciprocitat socioemocional. Dèficits en les conductes comunicatives no verbals emprades en la interacció social. Dèficits per a desenvolupar, mantenir i comprendre relacions.
Patrons repetitius i restringits de conductes, activitats i interessos <i>(s'han de manifestar mínim dos dels símptomes en l'actualitat o en el passat)</i>	Moviments motors, ús d'objectes o parla estereotipada o repetitiva. Insistència en la igualtat, adherència inflexible a rutines o patrons de comportament verbal i no verbal ritualista. Interessos altament restringits, obsessius, que són anormals per la seva intensitat o focus. Híper o hiporreactivitat sensorial o interès inusual en aspectes sensorials de l'entorn.
Els símptomes han d'estar presents en el període de desenvolupament primerenc. <i>(tot i que poden no ser manifestats fins que les demandes de l'entorn excedeixin les capacitats o ser emmascarats per habilitats apreses)</i>	
Els símptomes causen alteracions clínicament significatives en l'àmbit social, ocupacional o altres àrees importants del funcionament actual.	
Les alteracions no s'expliquen millor per la presència d'una discapacitat intel·lectual (Trastorn del Desenvolupament Intel·lectual) o un retard global del desenvolupament.	

Taula 2. Informació extreta de "El juego simbólico en niños con autismo: características e intervención" (Castillo, 2022).

Cal tenir en compte que la simptomatologia i la manifestació del TEA resulta variable i ampli, tot i que comença a manifestar-se abans dels tres anys de vida, sovint abans ja es poden observar alteracions del desenvolupament impròpies del cicle vital que travessa la persona (López i Garcia, 2007).

És per aquest motiu que una detecció i intervenció precoç resulta essencial en els casos de TEA, ja que l'evolució de l'infant pot ser molt favorable si aquesta s'inicia durant els primers anys (Zalaquett, Schönstedt, Angeli, Herrera i Moyano, 2014). En aquest sentit, tractar el trastorn de forma prematura pot afavorir la minimització de les conseqüències de deteriorament del desenvolupament del subjecte en el futur.

Castillo (2022) recull alguns dels indicadors d'autisme típics durant el primer i el tercer any de vida d'un infant, els quals van ser plantejats originalment per Rivière (2000). Entre aquests es troben els següents:

Indicadors d'autisme típics durant els 18 i els 36 mesos
<ul style="list-style-type: none">
▪ Sordesa aparentment paradoxal. Manca de resposta a trucades i indicacions.
▪ No comparteix "focus d'atenció" amb la mirada.
▪ Acostuma a no mirar als ulls.
▪ No mira als adults vincular per comprendre situacions que l'interessin o estranyen.
▪ No mira el que fan les persones.
▪ Acostuma a no mirar a les persones.
▪ Presenta joc repetitiu o rituals d'ordenar.
▪ S'oposa a canvis de roba, alimentació, itineraris o situacions.
▪ S'altera molt en situacions inesperades o que no anticipa.
▪ Les novetats el disgusten.
▪ Atén de forma obsessiva, un cop i un altre, a les mateixes pel·lícules de vídeo.
▪ Desenvolupa rebequeries en situacions de canvi.
▪ Manca de llenguatge o, si el té, l'expressa en forma d'ecolàlia o poc funcional.
▪ Resulta difícil "compartir accions" amb ell.
▪ No assenyala amb el dit índex per compartir experiències.
▪ Sovint "passa" per les persones com si no estiguessin.
▪ Sembla no comprendre o que ho fa de manera selectiva d'allò que l'interessa.
▪ Demana coses, situacions o accions, portant agafades de la mà.
▪ No acostuma a iniciar les interaccions amb els adults.
▪ Per comunicar-se amb ell, s'ha de posar enfront de l'infant i produir gestos clars i directius.
▪ Acostuma a ignorar completament als nens de la seva edat.

- No juga amb altres nens.
- No realitza jocs de ficció (no representa amb objectes, o sense ells, situacions, accions, episodis...).
- No fa la impressió de “complicitat interna” amb les persones que l’envolten, tot i sentir afecte per ells.

Taula 3. Indicadors d'autisme típics durant els 16 i els 36 mesos, segons Rivière (Castillo, 2022).

En última instància, cal destacar que en alguns casos el TEA pot coexistir juntament amb altres diagnòstics. Entre els més comuns es troben el Trastorn per Dèficit d'Atenció i Hiperactivitat (TDAH), el Trastorn Obsessivcompulsiu (TOC), el Trastorn Oposicionista Desafiant (TOD) o el Trastorn d'Ansietat Generalitzada (TAG) (Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019). Així mateix, en nombrosos casos els infants amb autisme tenen més probabilitats de patir problemàtiques emocionals i comportamentals, com l'agressió i dèficits d'atenció (Salazar *et al.*, 2015).

2.2 EL JOC COM A EINA EDUCATIVA

2.2.1 Definició del joc

El terme *joc* és quelcom molt complex a l'hora de definir, de manera que són diversos els autors que proposen definicions diverses per fer-ho. No obstant això, resulta més simple poder reconèixer la seva presència (Gallardo i Gallardo, 2018).

Huizinga (1998) va aportar una definició del concepte, essent aquesta una “acció o ocupació lliure que es desenvolupa dins d'uns límits espacials i temporals concrets, amb unes regles obligatòries i lliurement acceptades, on l'acció té una finalitat en si mateixa i va acompanyada d'un sentit lúdic i d'alegria”.

No obstant això, resulta un significat molt general que pot ser acceptat per a diverses activitats. Ripoll (2006) aporta alguns matisos per dotar d'especificitat al concepte, resultant el joc a partir de diversos elements que entren en concomitència entre ells. Així doncs, ha de ser el mateix jugador el que decideixi si està jugant, és a dir, és una opció voluntària participar en el joc o no fer-ho. A més, ha de produir plaer i gaudi, tot i que poden aparèixer múltiples emocions durant la realització d'aquest (enuig davant la derrota, tensió en un determinat moment, felicitat quan es guanya, etc.). En definitiva, les persones juguem pel pur plaer de jugar, per això, tot i voler treballar determinats continguts, caldrà que la persona gaudeixi de la seva realització.

No s'hauria de caure en l'error de pensar que *jugar és cosa de nens*, es tracta d'una activitat apta per a totes les edats i moments vitals, tot i que en funció d'això, les característiques d'aquest seran distintes (Ripoll, 2006). De la mateixa manera, es tracta d'un fet universal, essent quelcom present

en totes les cultures arreu del món, incloses les més primitives (Gallardo i Gallardo, 2018; Torras, 2021).

A conseqüència d'aquestes característiques s'han originat diverses classificacions, de manera que es diferenciï en funció de l'espai, la tipologia, el nombre de jugadors, les dimensions que es treballen durant el desenvolupament del joc, adaptant-se així als participants d'aquest (Ripoll, 2006). En aquest sentit, el joc haurà d'adaptar-se a les necessitats dels participants, essent una activitat mòbil subjecte a modificacions quan es requereixen (Ripoll, 2006).

2.2.2 Història del joc

Ja en els inicis de la humanitat el joc era un fet existent. En el paleolític ja es jugava. Durant la prehistòria aquest afer es vinculava molt amb els ritus religiosos, la cultura i els valors, aportant així grans aprenentatges per a la societat de forma indirecta que van afavorir l'aparició de canvis i transformacions socials (Calvo i Gómez, 2018).

Tot i que en l'origen del joc es tractava d'activitats simples que no requerien materials, durant la seva evolució es van anar enriquint i desenvolupant altres formes de jugar. Aproximadament en el 4000 aC sorgeixen els primers jocs estratègics, en el 3000 aC a Egipte ja s'utilitzaven materials (pilotes de fang, figuretes d'argila, joguines de fusta...) i es cantava cançons de rotllana, en el 2000 aC a l'Índia apareixen materials més elaborats, i els maies i els inques ja estableixen espais de joc i normes (Calvo i Gómez, 2018).

Posteriorment, Grècia va tenir una gran rellevància en aquest àmbit, on el desenvolupament físic, l'educació moral i el culte religiós eren els pilars fonamentals. Va ser la cultura grega que va implementar la competició dels Jocs Olímpics, que s'ha anat transformant fins a l'actualitat. Els romans, en canvi, consideraven el joc una activitat lúdica a desenvolupar després de les dures jornades de treball. Tot i això, consideraven la política un afer lúdic, desenvolupant-la en espais d'oci com amfiteatres o circs (Calvo i Gómez, 2018).

En èpoques posteriors, Plató i Aristòtil van contribuir en la idea del joc educatiu, i que aquest afavoria al desenvolupament dels infants, promovent entre els adults el fet de potenciar el joc en els seus fills. Aquesta idea va agafar força en el segle XVII, considerant-ho una eina pedagògica que facilita l'aprenentatge d'habilitats i continguts essencials per a la vida humana, tot i que no és fins al segle XIX que apareixen les primeres teories (Calvo i Gómez, 2018).

Durant el segle XX, Freud es dedicà a l'anàlisi i observació del col·lectiu infantil, ja que molts dels símptomes i problemes dels seus pacients en l'etapa adulta apareixien en llurs primers anys de vida. Abordar les temàtiques d'interès de Freud amb infants a partir de la conversa era quelcom complicat, de manera que va concloure que el joc era una tècnica més adequada i eficaç, apareixent així la idea de la teràpia del joc (Johnson, 2017). Sobre aquesta, en l'actualitat la gran

majoria de models existents radiquen les seves bases i principis en la tasca desenvolupada pel mestre de la psicoanàlisi Freud.

2.2.3 Principals teories

Alguns dels autors que van tenir més impacte en l'estudi del joc com a activitat rellevant en el desenvolupament dels infants han estat Piaget, Vigotski, Bruner o Chateau, entre molts altres. A continuació, es farà una revisió del que van aportar aquests a la temàtica d'estudi.

Jean Piaget (1896-1980) considerava el joc com una manifestació del pensament infantil, de manera que des del lleure el menor podia expressar i interactuar amb el seu entorn, col·laborant en la seva adaptació a aquest i en llur desenvolupament. Així doncs, el joc era quelcom essencial perquè l'infant pogués reconèixer llur estructura intel·lectual, n'apregués de noves i promogués la seva vida social (Aizencang, 2005).

D'altra banda, Lev Vigotski (1896-1934) afirmà que el joc és una activitat lúdica que aporta plaer com a característica definitiva d'aquest i que, a més, es desenvolupa de forma biològica afavorint la satisfacció de necessitats. Així doncs, aquest element està dotat d'un sentit que motiva i origina l'acció, considerant-se un factor bàsic per al desenvolupament infantil (Aizencang, 2005). Addicionalment, l'autor remarcà la importància de l'aprenentatge a partir del joc, ja que és a partir d'una activitat lúdica que es respon a les necessitats del menor i permet que de forma espontània i natural aquest vagi incorporant nous aprenentatges i habilitats útils per a la quotidianitat.

Posteriorment, Jerome Bruner (1915-2016) concebia el joc com un espai lliure, flexible i privilegiat perquè l'infant pogués aprendre, de manera que el nen no es veu abordat per les pressions que comporta fer els aprenentatges en altres contextos exigents i que deriven en un menor marge d'error. Evitant així les expectatives de l'entorn, l'infant gaudeix de més llibertat per explorar, experimentar noves formes d'interacció i resolució de problemes o per incrementar les seves habilitats (Aizencang, 2005). En aquest sentit, no hi ha una manera única de jugar, sinó que és el mateix infant el que prova, experimenta i combina estratègies que li resulten útils per abordar els desafiaments del joc.

En última instància, Jean Chateau (1908-1990) coincideix en el paper del joc com a promotor del desenvolupament de l'infant, tot i que va emfatitzar molt en el paper que aquest fet aconsegueix en relació amb la construcció del "jo", de manera que a través d'aquesta estratègia es permet fer ús de la seva intel·ligència i mostrar la seva personalitat i afirmar-la (Gallardo i Gallardo, 2018).

2.2.4 Ús del joc com a estratègia d'intervenció en la infància

---

Al·ludint a la idea ja comentada de la universalitat del joc, es considera quelcom genètic, en el sentit que naixem, creixem i evolucionem amb la presència del joc (Gallardo i Gallardo, 2018). Es tracta d'un fet innat en la persona, concretament en els infants (Torràs, 2021), ja que resulta una

eina d'aprenentatge molt eficaç, i és a partir d'aquest que els infants adquireixen continguts rellevants per al seu desenvolupament evolutiu, construcció de llur identitat o per a conèixer el context que l'envolta i adaptar-se'n (Gallardo i Gallardo, 2018), sent així una necessitat vital en el col·lectiu infantil (Calvo i Gómez, 2018).

El joc com a eina educativa es tracta d'una estratègia que respon a uns objectius plantejats, de manera que és a partir de l'establiment d'aquests que es decideix que el recurs és la via més adequada per assolir-los, garantint així un millor aprenentatge (Aizencang, 2005; Ripoll, 2006). És a partir d'aquest que s'origina la teràpia del joc, una relació entre l'infant i el professional, el qual facilita la creació d'un vincle segur entre ambdós i que permet l'expressió de necessitats, preocupacions i interessos per part del menor, que resultaran la base del joc, a més de promoure un adequat desenvolupament integral d'aquest (Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019).

Un altre afer a destacar és el fet que el joc ha d'estar centrat en l'infant que participa de manera lliure i plaent, abordant així el malestar i les deficiències d'aquest (Salter, Beamish i Davies, 2016) i permetent així un reajustament psicològic i conductual que permeti un desenvolupament integral òptim. Salter, Beamish i Davies (2016) afirmen l'efectivitat d'aquesta estratègia, ja que permet abordar totes les dimensions humanes i que l'infant s'autoreguli de forma sana, que es recomana sobretot en casos d'infants amb problemes conductuals, atencionals o socialment inadequats.

En definitiva, el joc resulta una eina clau que afavoreix el desenvolupament del menor en els distints àmbits del seu desenvolupament vital, des de la dimensió física i motora fins a la moral, passant per l'emocional i afectiva, l'intel·lectual i cognitiva o la social (Gallardo i Gallardo, 2018), a més de potenciar l'expressió, comunicació i interacció de l'infant amb el món que l'envolta (González-Moreno, 2017). En aquest sentit, els infants poden expressar-se de forma menys artificial i directiva, facilitant així que els adults puguin comprendre i explorar el món interior d'aquests (Parker i O'Brien, 2011), ja que s'aborda des d'una perspectiva més lúdica i plaent (Aizencang, 2005).

En últim lloc, i a manera de resum, es podria afirmar la contribució del joc en el desenvolupament psicomotor, en la dimensió comunicativa i del llenguatge, en la manera de socialitzar, comprendre i interactuar amb el context que l'envolta, en l'expressió de preocupacions, angoixes i emocions, en habilitats relacionades amb l'atenció i la creativitat, en la construcció de la identitat de l'infant i llur autoregulació i autonomia, en l'adquisició d'una moral i uns valors socialment adequats, entre molts altres beneficis, afavorint així la seva adequada adaptació en el món real (Aizencang, 2005; Gallardo i Gallardo, 2018; Salter, Beamish i Davies, 2016). En resum, és a partir de la participació en el joc que els infants augmenten les seves possibilitats d'experimentar un desenvolupament òptim, modificar problemàtiques conductuals i aprendre'n de noves i adquirir habilitats i estratègies diverses per fer front als malestars que presenten, així com la millora de les relacions socials i el

benestar emocional, essent així el joc un potenciador d'aquest creixement (Aizencang, 2005; Drewes i Schafer, 2017).

2.3 CONTRIBUCIÓ DEL JOC EN EL DESENVOLUPAMENT D'INFANTS AMB TEA

Després d'haver introduït les dues temàtiques principals de la present recerca; l'autisme infantil i el joc com a eina educativa, cal fer un recull dels beneficis que aquesta estratègia d'intervenció proporciona al col·lectiu d'interès.

Tot i l'existent debat sobre si els infants amb TEA poden desenvolupar el joc de manera efectiva, Parker i O'Brien (2011) afirmen que la capacitat d'aquest col·lectiu per jugar és igual de vàlida que en la resta d'infants, tot i que les característiques del joc hagin d'adaptar-se a llur condició. És per aquest motiu que l'ús del joc com a eina educativa en els infants es considera una estratègia òptima i una via per abordar les diverses afectacions que impedeixen el desenvolupament integral dels menors amb autisme (Stagnitti i Pfeifer, 2017).

Tot seguit, es fa un resum de l'impacte que aquesta estratègia comporta en els infants amb TEA, classificades segons la dimensió humana il·lativa.

Impacte del joc en els infants amb TEA		
Desenvolupament físic i conductual	Comportament	Aparició de comportaments prosocials (Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019).
		Disminució de les conductes agressives i autolesives (Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019).
		Disminució de la presència de conductes motores extravagants i de comportaments ritualistes (Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019).
Desenvolupament cognitiu i del llenguatge	Aprentatges i capacitats cognitives	Desenvolupament de les capacitats cognitives: creativitat, imaginació, curiositat, psicomotricitat, simbolisme, etc. (Torras, 2021).
		Afavoriment de l'adquisició d'aprenentatges (Torras, 2021).
		Representacions i esquemes mentals més estructurats (Castillo, 2022).

		Desenvolupament de la capacitat d'aprenentatge per imitació (González-Moreno, 2017).	
	Llenguatge verbal i no verbal	Millora en l'ús i la comprensió del llenguatge i vocabulari (González-Moreno, 2017).	
		Increment del contacte visual (Castillo, 2022).	
		Major gesticulació i adequada a la situació: menor exageració en aquesta (González-Moreno, 2017).	
		Disminució dels dèficits d'atenció (Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019).	
	Simbolismes	Increment dels nivells simbòlics (Castillo, 2022; González-Moreno, 2017).	
		Adquisició de la capacitat per utilitzar objectes dotant-los de significat simbòlic i no de forma ritualista (González-Moreno, 2017).	
		Realització de situacions imaginàries i simbòliques (González-Moreno, 2017).	
	Desenvolupament social i emocional	Emocions	Aparició i manifestació d'emocions (Bauer, 2013; Castillo, 2022; Torras, 2021).
			Major facilitat per reconèixer i identificar les emocions pròpies i en la resta de persones (Castillo, 2022; González-Moreno, 2017; Torras, 2021).
Milliores en la canalització i gestió de les emocions (Castillo, 2022; González-Moreno, 2017; Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019; Torras, 2021).			
Major afectuositat cap als altres (Castillo, 2022; Stagnitti i Pfeifer, 2017).			
Menys malestar emocional, estrès i tensió (Torras, 2021).			

	Habilitats socials, relacions i comunicació	Desenvolupament d'habilitats socials i comunicatives (González-Moreno, 2017; Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019; Torras, 2021).
		Desenvolupa la capacitat d'empatia i preocupació pels altres (Bauer, 2013; Castillo, 2022; Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019).
		Millora de la capacitat d'escolta activa (Castillo, 2022).
		Adquisició de la capacitat per establir vincles sans amb els altres (Castillo, 2022; González-Moreno, 2017; Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019).
		Desenvolupament la funció medidora en les relacions (Castillo, 2022; Stagnitti i Pfeifer, 2017).
		Major contacte, interacció i socialització amb l'entorn que l'envolta (Castillo, 2022).
		Adquisició d'habilitats d'inici i de manteniment d'interacció comunicativa (González-Moreno, 2017).
	Desenvolupament personal	Assoliment i reconeixement d'una estructura identitària (Bauer, 2013).
		Afavoriment de l'autonomia: organització del temps, pensaments, rutines, accions, etc. (Torras, 2021).
		Increment de l'autoestima (Torras, 2021).
Major tolerància, flexibilitat i adaptabilitat envers el canvi (Castillo, 2022; Stagnitti i Pfeifer, 2017).		
Major motivació a participar activament (Castillo, 2022).		

		Adquisició d'estratègies de resolució de problemes (Castillo, 2022).
--	--	--

Taula 4. Elaboració pròpia.

2.4 EL ROL DE L'EDUCADOR SOCIAL

En primera instància, cal destacar l'objectiu principal de la tasca executada per l'educador social, així doncs aquest du a terme accions socioeducatives amb la finalitat de facilitar i promoure l'adquisició d'habilitats, incrementar els aprenentatges de l'usuari i, per tant, millorar la qualitat de vida d'aquest, eliminant o disminuint les barreres i limitacions que presenta (ASEDES, 2007; Gezuraga, Darretxe, Legorburu, Sanz i Izagirre, 2020).

En relació amb els infants amb TEA, és essencial oferir-los estratègies i eines que els permetin adquirir habilitats funcionals en el seu dia a dia, que disminueixin les afectacions inherents a la seva condició. Així doncs, és fonamental que es promogui l'autonomia i l'autosuficiència d'aquests infants en les distintes dimensions de l'ésser humà (Gezuraga, Darretxe, Legorburu, Sanz i Izagirre, 2020), adequant-se així al ritme normal de desenvolupament de l'etapa vital i el context del menor.

D'altra banda, el professional de l'àmbit social ha de tenir un paper referent, que ha de ser reconegut per l'infant, i promoure la creació d'un vincle de confiança i tranquil·litat, aportant així estabilitat en la relació entre ambdós (Casanova, 2020), evitant, però, una relació de dependència (ASEDES, 2007). Serà a partir d'aquest vincle que es produeixi la comunicació i la transferència d'informació entre menor i educador referent, i viceversa. No obstant això, l'educador ha d'exercir una autoritat i uns límits (Casanova, 2020), que en el cas dels menors amb Trastorn de l'Espectre Autista cal que siguin clars i es defineixin de manera que el nen els entengui, ja que la incomprensió podria causar situacions de desestabilització. És recomanable que els límits establerts per l'educador li aportin seguretat a l'usuari, i que es treballin de forma progressiva i continua, pel fet que la condició de l'autisme sovint afecta en la comprensió dels conceptes de forma atípica.

En aquesta mateixa línia, la comunicació resulta d'elevada utilitat en la relació socioeducativa a causa de la condició que pateix l'infant, una eina molt útil és la comunicació augmentativa. Per a interactuar amb infants amb TEA de forma eficaç cal utilitzar un llenguatge clar, evitant ironies, ambigüitats, sarcasmes i dobles sentits (Casanova, 2020), ja que aquest fet els dificultarà la comprensió del contingut.

Un altre afer destacable és l'establiment de rutines. Als nens amb autisme els resulta notòriament beneficiós una estructura en les accions (Casanova, 2020) a causa de la dificultat d'adaptació i acceptació dels canvis en les rutines planificades. No obstant això, si es requereixen modificacions

en aquestes, és molt útil com a educadors que s'anticipin i les detallin prèviament. A més, quan es percep el gaudi d'un infant amb autisme envers una activitat o un joc és convenient especificar-li la seva finalització per no desestabilitzar-lo i que adopti conductes colèriques o agressives.

L'educador social ha de tenir en compte, però, que el subjecte juga pel plaer de jugar, sense preocupacions i exigències, i que som els professionals socials que han d'aprofitar el recurs per treballar els conceptes i habilitats que es considerin necessaris (Ripoll, 2006). Així doncs, cal que aquest identifiqui els interessos i necessitats del menor, i que adapti el joc en relació amb els elements comentats (Casanova, 2020).

Gezuraga, Darretxe, Legorburu, Sanz i Izagirre (2020) identifiquen alguns elements rellevants en la bona pràctica professional de l'educació social en relació amb persones amb TEA, entre els quals es troba la comunicació efectiva amb els usuaris, les famílies i altres professionals, la dotació d'importància a les ambicions i preocupacions dels infants, l'observació i adequació del procés i els progressos assolits i la formació contínua de la figura professional.

Sobre aquest últim afer, a l'hora d'intervenir amb el col·lectiu esmentat és molt important oferir una acció de qualitat i que l'educador estigui qualificat per fer-ho. Així doncs, Gezuraga, Darretxe, Legorburu, Sanz i Izagirre (2020) diferencien les següents competències que haurien de desenvolupar en la tasca professional amb infants amb TEA: el coneixement del trastorn, de metodologies adequades, les estratègies de comunicació, la comunicació amb la família i altres aspectes del desenvolupament del col·lectiu.

Finalment, i a tall de conclusió, voldria comentar alguns principis fonamentals per a l'orientació de la tasca professional envers el col·lectiu infantil amb TEA (Gezuraga, Darretxe, Legorburu, Sanz i Izagirre, 2020). Com a professionals de l'àmbit social cal assegurar la finalitat socioeducativa de la intervenció, garantint els aprenentatges funcionals necessaris dins d'un context estable, còmode i natural per al subjecte. A més, s'ha d'adequar aquesta intervenció a l'infant, en funció de les característiques, problemàtiques, interessos i motivacions d'aquest. En últim lloc, cal que es respectin especialment els ritmes, estructures i ordre propis d'un infant amb Trastorn de l'Espectre Autista.

3. METODOLOGIA

3.1 DISSENY METODOLÒGIC

El disseny del present treball resulta de caràcter no experimental. D'altra banda, es caracteritza per una recerca descriptiva, ja que la informació extreta resulta d'una sèrie d'estudis transversals i casos ja estudiats anteriorment per altres autors. Tot i això, hi ha un factor relacional, de manera que l'enfocament de la recerca té com a finalitat estudiar la relació entre dues variables principals, l'autisme i el joc (Monjarás-Ávila *et al.*, 2019).

Adicionalment, segons les característiques de les dades recopilades en la present recerca, es tracta d'una investigació qualitativa, essent l'obtenció de resultats quelcom no estandarditzable ni classificable de forma numèrica. A més, una altra característica rellevant és el caràcter transversal pel que fa a la dimensió temporal, ja que l'objectiu no és dur a terme un seguiment durant un període llarg de temps ni observar l'evolució de la temàtica d'interès, sinó la definició d'una situació concreta i determinada sobre l'afer subjecte d'estudi.

Així doncs, un cop desenvolupada l'anàlisi bibliogràfica i la creació del marc teòric, s'ha realitzat el disseny i l'execució d'entrevistes destinades a dos agents que tenen una gran presència en l'àmbit d'estudi que origina aquest treball: els professionals i les famílies que participen en l'entorn d'infants amb autisme.

3.2 FASES DE LA RECERCA

En forma de taula, es presenta a continuació quin ha estat el procediment per a realitzar la recerca en qüestió:

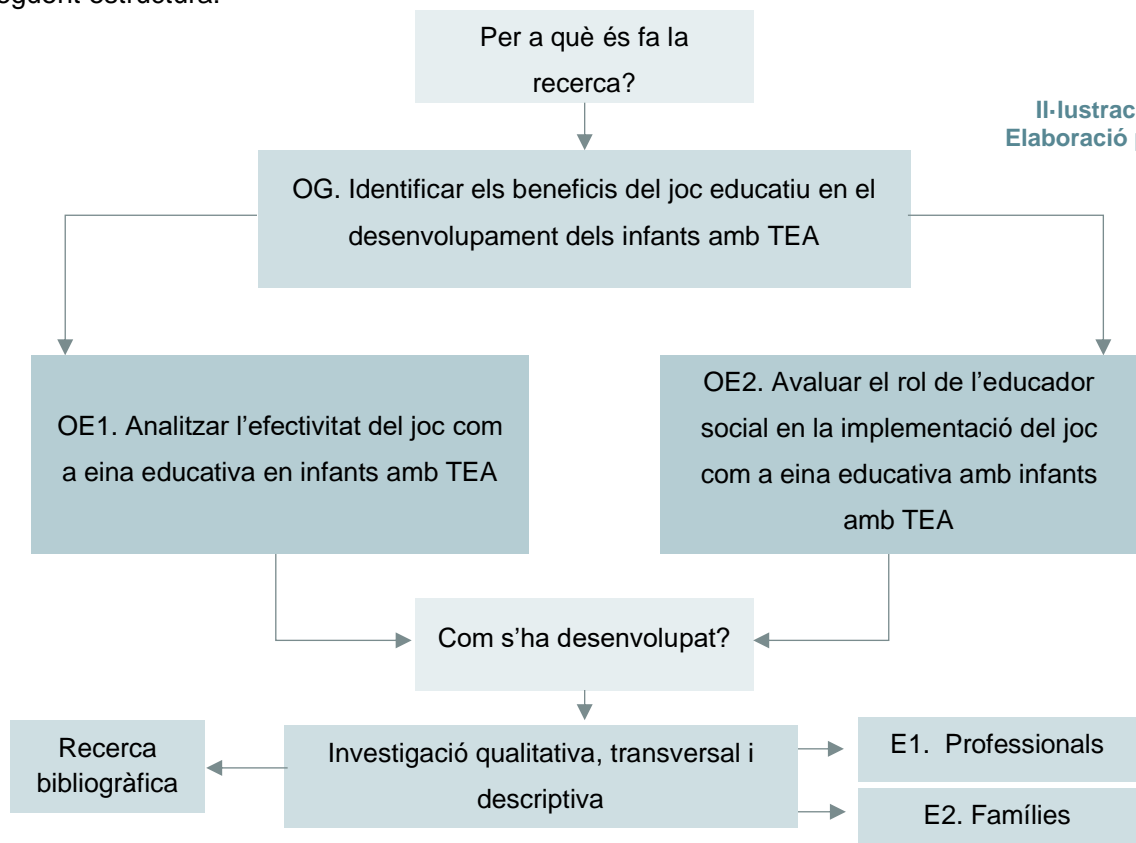
Fases de la recerca		
Fase	Accions	Model i tècniques
1	Marc teòric	A partir de l'anàlisi bibliogràfica dels aspectes principals que consoliden la recerca mitjançant llibres i articles científics electrònics (en català, castellà i anglès), que aportin la informació necessària i enriquidora per elaborar el treball.
2	Entrevistes i resultats	Per a poder recollir la informació s'ha desenvolupat un quadre d'operacionalització que ha permès la creació de les diverses entrevistes:

		<ul style="list-style-type: none"> Entrevista 1: destinada a professionals que intervinguin amb el col·lectiu infantil amb TEA i que emprin, o hagin emprat en un passat, l'estratègia del joc en la seva acció socioeducativa. Entrevista 2: destinada a familiars d'infants amb autisme. <p>Posteriorment, s'han transcrit les entrevistes per tal de poder analitzar la informació proporcionada pels participants.</p>
3	Discussió de resultats	Comparar la informació recollida en la primera fase (marc teòric) i la segona (entrevistes) per comprovar la veracitat i la fonamentació de la informació proporcionada en la present recerca.
4	Conclusions	Per a concloure la investigació aplicada desenvolupada es farà una anàlisi de la informació recollida, destacant així les idees més rellevants d'aquesta.

Taula 5. Elaboració pròpia.

3.3 ESTRUCTURA DE LA RECERCA

La present investigació parteix de la motivació per a conèixer l'impacte real de la intervenció del joc com a eina educativa aplicada als infants amb Trastorn de l'Espectre Autista, originant la següent estructura:

3.4 INSTRUMENTS I MOSTRA

Els instruments emprats per a la realització de la investigació han estat, primerament, l'anàlisi bibliogràfica i documental per a la creació del marc teòric, contextualitzant així les bases teòriques que fonamenten el treball i, en segon lloc, les entrevistes, destinades la primera a professionals de l'àmbit social que intervenen amb el col·lectiu infantil amb TEA i que empen la metodologia del joc (o ho han fet en un passat) en les seves accions professionals, i la segona a diverses famílies amb infants amb autisme.

Instruments emprats per a la recerca	
Instruments	Mostra
Anàlisi bibliogràfica i documental	Articles científics relacionats amb els àmbits d'interès.
Entrevistes semiestructurades	3 entrevistes a professionals (E1). 3 entrevistes a famílies (E2).

Taula 6. Elaboració pròpia.

3.5 CRITERIS DE RIGOR CIENTÍFIC

En la taula següent es mostren de forma detallada els principis de rigorositat científica presents en la recerca duta a terme:

Criteris de rigor científic	
Valor	Criteri qualitatiu
Veracitat	Credibilitat: recollida de material referencial, comprovació per part dels participants i triangulació de la informació.
Aplicabilitat	Transferibilitat: recollida extensa d'informació i descripció exhaustiva i detallada d'aquesta.
Consistència	Dependència: identificació de les tècniques de recollida i anàlisi de dades, delimitació del context, revisions (internes i externes) i explicació detallada del procés.

Neutralitat	Confirmabilitat: recollida d'informació extensa, variada i de diverses fonts, triangulació d'aquesta, discussió de resultats, transcripcions textuais de les entrevistes realitzades i detall del posicionament que ha adoptat l'autora de la recerca.
-------------	--

Taula 7. Elaboració pròpia.

3.6 ENTREVISTES

La present recerca es compon no només per un marc teòric fonamentat per diversos autors, sinó que conté també informació proporcionada per agents involucrats per la temàtica d'estudi. Així doncs, s'empra l'entrevista com a eina de recollida de dades.

Pel que fa als entrevistats, es compta amb la participació de professionals que intervenen en l'àmbit social d'infància amb autisme i que han fet ús en algun moment de la seva experiència laboral (present o passat) de la metodologia del joc com a eina socioeducativa per intervenir amb el col·lectiu. Addicionalment, familiars d'infants amb TEA també han estat entrevistats, ja que la família és un dels principals agents en el desenvolupament d'aquest i han pogut seguir des de la proximitat l'evolució del nen o nena afectat.

Per a fer el disseny de les entrevistes s'ha utilitzat un quadre d'operacionalització que ha permès estructurar els elements claus que apareixen en aquestes, de manera que es busca respondre als objectius plantejats inicialment, tal com s'indica en la taula següent. S'han desenvolupat així dos models d'entrevista en relació amb el participant, tot i que hi ha preguntes que coincideixen en ambdues.

Entrevista 1 (E1)				Entrevista 2 (E2)			
Pregunta	O1	O2	O3	Pregunta	O1	O2	O3
1	X			1	X		
2	X			2	X		
3		X		3		X	
4		X		4		X	
5		X		5		X	
6		X		6	X		

7		X		7	X		
8		X		8		X	
9	X			9		X	
10	X			10			X
11	X			11			X
12			X	12			X
13			X	12b			X
14			X	13			X
15			X				

Taula 8. Elaboració pròpia.

En primera instància, l'entrevista 1 (E1) s'ha dut a terme a partir de la participació de tres professionals que coincideixen amb les característiques comentades anteriorment. Les qüestions que s'han plantejat en aquesta es troben desenvolupades en l'annex 1. Pel que fa a l'entrevista 2 (E2), s'ha realitzat a tres familiars d'infants amb Trastorn de l'Espectre Autista que mantenen una relació directa amb aquest. Les preguntes que s'han elaborat per a llur realització es troben descrites en l'annex 2.

Per tal de poder executar una entrevista de forma rigorosa i que aportí informació rellevant, s'ha desenvolupat una fase de validació. Es va plantejar una primera proposta d'entrevista que va ser analitzada pel tutor corresponent del TFG i per una educadora social titulada. A partir d'això, es van introduir les modificacions, replantejant i reestructurant diversos elements per tal que aquestes continguessin preguntes clares, oportunes i rellevants en relació amb la recerca desenvolupada.

Posteriorment, es va fer un triatge dels perfils oportuns per a dur-les a terme i es va procedir a la posada en comú via electrònica. Així doncs, els entrevistats que han participat en la investigació són els següents:

Participants	
Entrevista 1 (E1)	Entrevista 2 (E2)
E1.1: Marina Recoder	E2.1: Montserrat

E1.2: Queralt Soley	E2.2: Mercè
E1.3: Clàudia Badenes	E2.3: Mònica

Taula 9. Elaboració pròpia.

Pel que fa a aquesta eina de recollida d'informació s'ha desenvolupat de forma presencial o via telemàtica, en funció de les preferències de la persona entrevistada, essent enregistrada per facilitar la transcripció detallada de tota la informació proporcionada per aquesta i la seva posterior anàlisi.

En última instància, voldria destacar amb els inconvenients que m'he trobat durant la recerca de participants. En primer lloc, un gran nombre d'entitats amb les quals he contactat m'han denegat la sol·licitud de participació en la present investigació per l'excés de treball i la manca de personal en els respectius llocs de treball. I, d'altra banda, tot i que la meua intenció era entrevistar únicament a educadors socials, ha resultat impossible, havent de fer entrevistes a altres professionals, ja que en nombrosos casos l'educador social no és una figura professional existent en el treball amb infants amb TEA, tot i que s'exerceixin les mateixes funcions. Per últim, m'hagués agradat fer un major nombre d'entrevistes, però ha estat impossible degut al calendari establert i les dificultats ja comentades.

4. ANÀLISI DE RESULTATS

Tot seguit, s'exposen els resultats extrets a partir de la realització de les entrevistes 1 i 2, les quals es troben completes en els annexos. Com ja s'ha comentat anteriorment, s'han entrevistat a tres professionals (E1) que treballen en l'àmbit de l'autisme en infància: la Marina, la Queralt i la Clàudia; i a tres familiars d'infants amb autisme (E2): la Montserrat, la Mercè i la Mònica.

Per tal de mostrar el recull organitzat de les informacions d'interès aportades per les participants, s'ha dividit aquesta anàlisi a partir dels objectius plantejats per la recerca: identificar els beneficis del joc educatiu en el desenvolupament d'infants amb TEA (O1), analitzar l'efectivitat del joc com a eina educativa en infants amb TEA (O2) i avaluar el rol de l'educador social en la implementació del joc com a eina educativa amb infants amb TEA (O3).

O1: Identificar els beneficis del joc educatiu en el desenvolupament d'infants amb TEA

En termes generals, el joc resulta un aspecte essencial en la vida dels infants, especialment en edats primerenques, ja que és la principal font d'aprenentatge i de desenvolupament d'aquests. És mitjançant el joc que els nens aprenen, ja no només aspectes bàsics per a poder créixer de forma òptima, sinó que és com assoleixen les habilitats per poder-se relacionar amb els altres.

En aquest sentit, el joc ajuda a potenciar les habilitats socials necessàries per poder comunicar-se i establir vincles i relacions sanes, a partir de valors com el respecte, el fet de compartir, de posar límits, l'empatia o l'atenció compartida. També té una gran repercussió pel que respecta a entendre el món, així com a un mateix, a partir de l'experimentació sensorial.

Addicionalment, aporta beneficis en la dimensió més abstracta, promovent i potenciant la imaginació, la creativitat i el desenvolupament del joc simbòlic. I, en última instància, pot ser beneficiós en l'àmbit físic i del desenvolupament motriu, així com el psíquic, de manera que a partir del joc l'infant es manté en forma i afavoreix un estil de vida saludable.

En relació amb els infants amb TEA, és evident que molts dels aspectes comentats es veuen afectats, com són les relacions socials, la comunicació, l'abstracció i el joc simbòlic, entre altres. És per això, que moltes famílies recorren a la pràctica del joc com a eina educativa per a treballar múltiples aspectes bàsics en el desenvolupament integral de l'infant, ja que la millora en aquest és d'allò més notòria.

No obstant això, cal tenir en compte que no els mateixos jocs serveixen per a tots els nens per igual, de manera que cal partir dels interessos i motivacions d'aquest per captar llur atenció. Quan aquest component és present, els canvis són immensos. En l'àmbit cognitiu, el joc permet no només l'adquisició d'aprenentatges acadèmics, sinó també de les funcions executives bàsiques,

així com la millora de la concentració i l'atenció, de la capacitat reflexiva, de la dimensió abstracta i simbòlica, la creativitat, la imaginació i d'entendre l'existència d'uns límits i que les accions tenen reaccions i conseqüències. A part d'això, el joc pot permetre reduir les conductes disruptives i extravagants característiques dels infants amb autisme.

D'altra banda, en la dimensió social i emocional de l'infant es veuen grans canvis derivats de l'ús del joc, com és la millora de les relacions socials, la qual cosa parteix de les millores pel que fa a les habilitats socials, comunicatives i del llenguatge i, per tant, la interacció. A partir d'aquesta estratègia es pot aconseguir que l'infant entengui que les relacions són bidireccionals, afavorint l'aparició d'elements com l'empatia o l'atenció compartida en la vida d'aquest. Així doncs, es pot aconseguir crear, millorar i reforçar els vincles i connexions del nen, incloent-hi en ocasions components emocionals. Finalment, també resulta beneficiós en la millora de la confiança i la seguretat de l'infant envers ell mateix i cap a la resta.

O2: Analitzar l'efectivitat del joc com a eina educativa en infants amb TEA

Treballar amb els infants amb autisme quelcom mitjançant l'educació formal o ordinària resulta un fet gairebé impossible d'assolir, pel fet que els costa molt posar atenció en aspectes que no són del seu interès. Per tant, una alternativa molt útil és el joc com a eina educativa. Així doncs, a partir de jocs que parteixin de les seves motivacions i, conseqüentment, d'una major atenció per la seva part, és més fàcil que aquests acabin aprenent nous coneixements o que es pugui fer un treball d'un aspecte determinat.

En aquest sentit, els infants amb TEA presenten múltiples mancances en les funcions executives bàsiques, com l'atenció o la memòria, de manera que l'educació tradicional pròpia del sistema educatiu actual no resulta eficaç en aquests. Per aquest motiu, el joc, així com dinàmiques més lúdiques i motivadores per a ells, resulten estratègies molt favorable perquè aprenguin de forma efectiva. Cal destacar, però, que per a treballar quelcom, captar la seva atenció i accedir a ells en el cas dels nens amb autisme, un dels afers més importants és tenir clar quins són els seus interessos, pel fet que aquests són molt restringits.

Altrament, cal destacar que la capacitat de jugar és quelcom innat en l'infant, independentment de les característiques d'aquest. És a dir, tots els nens la tenen, tinguin autisme o no. No obstant això, en cada persona és diferent, de manera que la capacitat i el grau també ho són. És per això que no tots els jocs amb una finalitat educativa resulten vàlids per a tothom, d'aquí la varietat i diversitat de jocs que existeixen. Per tant, la dificultat recau en trobar el joc adequat per tal que el nen pugui desenvolupar-se, en funció de les seves habilitats i capacitats, les necessitats que presenta, així com dels interessos i preferències que manifesta.

És evident que la manera de jugar entre un infant amb TEA i un neurotípic és diferent, però així no implica que tots els d'un grup i els de l'altre tinguin el mateix joc, o que hi hagi elements comuns entre un i l'altre. Això no obstant, acostumen a presentar mancances per exercir el joc simbòlic, ja que en nombrosos casos no tenen la capacitat d'abstracció, per això solen jugar de forma més literal i repetitiva. A més, els aporta molta seguretat l'anticipació i saber què passarà a continuació, per no entrar en canvis sobtats i bloquejos. Així doncs, aquests creen el seu propi joc i les seves pròpies normes, d'aquí la importància de guiar el joc per esbremar les potencialitats d'aquest.

En la línia del que es comentava, no existeix una tipologia determinada de jocs que resulti efectiva en tots els infants amb autisme, sinó que en cada un dels casos ho és un de diferent. Cal partir, com ja s'ha comentat anteriorment, dels interessos i motivacions de cada un. Potser en un infant els jocs d'interacció i de moviment s'adeqüen més a llurs característiques i als continguts que es volen treballar, i potser en un altre ho fan més els jocs més visuals, per exemple.

En relació amb això últim, quan hi ha interès per part del nen és molt més senzill captar la seva atenció i que aprengui i, per tant, veure una evolució en ell. No cal desenvolupar jocs complexos, sinó adequats a la persona i a treball que es vol fer. I, sobretot, no s'ha d'actuar segons les preferències de l'adult, sinó del protagonista de l'acció, l'infant, pel fet que aquest podria acabar frustrat davant la situació i, a conseqüència, no experimentar cap mena d'evolució.

En última instància, cal destacar que tota intervenció amb persones té els seus riscos o dificultats. En el cas de la implementació del joc amb finalitat educativa amb infants amb TEA és evident que el principal inconvenient és captar i mantenir la seva atenció per tal d'assolir de manera efectiva els objectius de la tasca desenvolupada. Potser, hi ha ocasions que es detecta que els resultats són inexistents, de manera que s'ha de tenir la capacitat i l'empenta per introduir canvis i modificacions en el joc o en la manera d'executar-lo. No obstant això, quan es troba quina és la via adequada de treball i aprenentatge mitjançant el joc, les millores i evolucions en infants amb autisme són molt grans.

O3: Avaluar el rol de l'educador social en la implementació del joc com a eina educativa amb infants amb TEA

La figura de l'educador social és molt important en el procés de planificació i implementació del joc amb finalitat educativa. Pel que fa al primer, cal una rigorosa i adequada planificació del que es vol fer i com es vol fer, la qual cosa s'aconsegueix arran de la definició d'uns objectius clars, partint sempre de les fonts de motivació i interès de l'infant, el qual ha de ser el centre de l'acció en tot moment. A més, ha de tenir la capacitat per entendre què és el que vol l'infant i, per descomptat, el que necessita. Sense tenir en compte tots aquests afers serà impossible que succeeixin canvis i, per tant, una evolució en aquest.

Quant a la implementació del joc, com a professional cal saber fer de guia per tal que s'assoleixin els objectius plantejats, sempre des d'un paper secundari. Això implica saber captar la seva atenció, fomentar la participació activa de l'infant i, sobretot, evitar que aquest es frustri si quelcom no li surt, no es fa el que ell vol o que derivi en episodis de bloqueig.

En definitiva, l'educador social ha de ser la persona que acompanyi l'infant en tot moment, oferint-li les eines per poder desenvolupar-se de forma òptima i així fomentar al màxim les seves capacitats i habilitats.

Altrament, els educadors socials que intervenen amb el col·lectiu infantil amb autisme han de tenir unes capacitats i habilitats determinades. En primera instància, davant d'infants amb uns trets característics com els del TEA, a vegades tenen reaccions complicades, de manera que cal ser una persona molt empàtica, assertiva i, sobretot, pacient. En aquesta línia també cal mantenir una perspectiva positiva i saber gestionar les situacions de crisi de l'infant que es puguin ocasionar.

Un altre afer a destacar és el fet de ser flexible i obert, tenir la capacitat de ser camaleònic i d'adaptar-se cada cas concret. Així doncs, cal que siguin persones creatives i originals, ser innovadors i tenir la capacitat de creació suficient per poder desenvolupar estratègies i metodologies òptimes per poder aconseguir bons resultats. Addicionalment, ha de ser una persona activa i dinàmica, que motivi a l'infant, per poder intervenir i que aquest evolucioni.

D'altra banda, en treballar amb persones, concretament amb infants i amb TEA, cal tenir unes bones habilitats comunicatives, tant pel que fa a transmetre com a escoltar, per tal de tenir un paper de referent per a l'infant, amb el qual aquest pugui comptar per expressar les seves necessitats o inquietuds sense ser jutjat. A més, cal que aquest sigui capaç de posar límits, que és quelcom que els infants amb autisme els costa molt entendre. I, a part d'això, s'ha de tenir una mirada global del nen, és a dir, tenir en compte tots els factors i elements que intervenen en la seva situació.

D'altra banda, a part de les competències que s'han comentat, cal que el professional s'hagi format sobre l'autisme i el col·lectiu d'estudi. Sovint en els graus universitaris no es tracta l'autisme en profunditat, de manera que cal optar per formacions complementàries i cursos específics per incrementar el coneixement sobre el tema. El problema recau en el fet que per poder formar-se bé cal tenir un nivell adquisitiu elevat, ja que el cost econòmic és alt i priva l'accés en molts casos.

No obstant això, formar-se és important, però l'experiència encara més. Tractar amb el col·lectiu ajuda a conèixer la realitat existent, adquirint eines i estratègies que siguin útils realment. En aquesta línia, les famílies destaquen que no és la formació que l'educador social tingui, com la voluntat d'aquest de donar el màxim possible d'ell en l'àmbit professional i la capacitat d'adaptació que aquest tingui envers cada cas. En algunes ocasions es cau en l'error de generalitzar, de

manera que cal tenir en compte que cada infant és un distint de l'altre i oferir una atenció individualitzada adequada a aquest.

En última instància, un altre aspecte a destacar és la relació entre els professionals i les famílies. És un fet evident que cal que entre ambdós es mantingui una relació de coordinació, és a dir, una comunicació fluida i continuada per tal de treballar de manera conjunta i en la mateixa línia per tal d'evidenciar canvis en l'infant i, conseqüentment, una evolució en aquest. No serveix de res el treball fet com a professional si a casa no es complementa aquesta feina.

En aquest sentit, oferir-los un bon acompanyament és essencial, de manera que se'ls ofereixin eines i estratègies útils i eficaces sobre l'infant i sobre com actuar en el dia a dia, així com en situacions complexes de crisi que es puguin plantejar amb els infants amb autisme, ja que les famílies d'aquests ho són de forma obligada i no tenen cap mena de formació, generalment. Així doncs, tenir en compte aquest element és essencial, ja no només perquè es produeixin els canvis, sinó per millorar la comunicació i el vincle entre el nen i la família.

5. DISCUSSIÓ DE RESULTATS

L'autisme, entès com un trastorn del neurodesenvolupament que pot evidenciar-se de diverses maneres en cada cas i que pot afectar a distintes àrees del desenvolupament de la persona, tal com apunten autors com González-Moreno (2018), López i Garcia (2007) o Salter Beamish i Davies (2016), és un element que ha pres una especial rellevància en els últims anys davant l'increment de la presència d'aquest en la societat, essent 1 de cada 100 infants els que el manifesten, segons dades de l'Organització Mundial de la Salut (2023).

La detecció del TEA, així com la intervenció precoç d'aquest, és essencial per minimitzar les deficiències en les diverses àrees del desenvolupament (Zalaquett, Schönstedt, Angeli, Herrera i Moyano, 2014). No obstant això, treballar amb aquest col·lectiu a partir de l'educació formal és quelcom complex, per la qual cosa emprar el joc amb una finalitat educativa és una estratègia d'allò més eficaç en l'aprenentatge dels infants, pel fet que es du a terme d'un context espontani i lúdic, que resulta motivador per al nen (Aizencang, 2005; Johnson, 2017). Així doncs, el joc resulta un element bàsic en el desenvolupament infantil, permetent incidir en aquelles àrees de l'infant que presenten alguna mancança i, per tant, en les necessitats que es manifesten a conseqüència (Stagnitti i Pfeifer, 2017).

Adicionalment, es pot corroborar la idea d'autors com Gallardo i Gallardo (2018), Parker i O'Brien (2011) Ripoll (2006) o Torras (2021) sobre la capacitat universal del joc, independentment de les característiques de la persona, és a dir, l'autisme no nega aquesta habilitat. Tot i això, té una especial importància durant els primers anys de vida de la persona, ja que és un moment clau en el desenvolupament d'aquesta (Calvo i Gómez, 2018; Gallardo i Gallardo, 2018).

Cal tenir present, però, que per tal que la intervenció sigui profitosa cal que el joc parteixi dels interessos i les necessitats de l'infant (Parker i O'Brien, 2011; Ripoll, 2006), per així poder captar la seva atenció davant la limitació d'interessos que aquests presenten. D'aquesta manera, el joc amb una finalitat educativa resultarà diferent en cada un dels casos, adaptant-lo a aquests. Per tant, d'acord amb el que comenta Aizencang (2005), no hi ha una única manera de jugar, sinó que en funció de la situació i de l'infant s'haurà d'optar per una alternativa o una altra.

En aquest sentit, el principal inconvenient que sorgeix en relació amb l'ús del joc com a eina educativa amb infants amb autisme és el fet de captar i mantenir la seva atenció per poder assolir els objectius establerts. Quan el professional detecta que no hi ha canvis ni evolució en el nen, cal que es modifiqui la intervenció (Ripoll, 2006), per tal que el joc continuï sent efectiu pel que fa al desenvolupament de l'infant amb TEA en relació amb totes les dimensions d'aquest (Gallardo i Gallardo, 2018; González-Moreno, 2017; Salter, Beamish i Davies, 2016).

En resumides paraules, el joc pot ésser una via molt adequada i eficaç per tractar amb nens i nenes amb aquest trastorn, pel fet que augmenten les possibilitats de millora i modificació de

problemàtiques, d'aprendre, d'adquirir estratègies i habilitats i, per descomptat, fomentar un òptim desenvolupament d'aquests, tal com corroboren Aizencang (2005) i Drewes i Shafer (2017).

Un cop afirmada i demostrada l'efectivitat d'emprar l'estratègia del joc com a eina educativa, cal destacar els canvis que en resulten d'aquesta pràctica. En primera instància, els resultats demostren la disminució de conductes i comportaments disruptius i extravagants (Schottelkorb, Swan i Ogawa, 2019). A més, en l'àmbit cognitiu, es destaquen el desenvolupament de les funcions executives bàsiques, com la memòria i l'atenció, la capacitat reflexiva i les capacitats d'abstracció, on s'inclouen la creativitat, la imaginació, els simbolismes, així com la millora pel que fa a la capacitat d'adquirir nous aprenentatges, d'acord amb Castillo (2022), González-Moreno (2017), Torras (2021) i Shottelkorb, Swan i Ogawa (2019). Pel que fa al llenguatge, també s'evidencien resultats, incrementant les habilitats comunicatives, l'adquisició d'un major vocabulari i la millora en la reproducció de llenguatge no verbal (Castillo, 2022; González-Moreno, 2017). En últim lloc, quant a la dimensió socioemocional, també es manifesten beneficis fruit de l'ús del joc, com són el desenvolupament d'habilitats socials, la millora en les interaccions i en l'establiment de vincles, l'increment de l'autonomia i de l'autoestima de l'infant o una major tolerància als canvis i als límits imposats (Castillo, 2022; González-Moreno, 2017; Shottelkorb, Swan i Ogawa, 2019; Stagnitti i Pfeifer, 2017; Torras, 2021).

Per tant, queda demostrat en la investigació que el joc com a eina educativa aplicada al col·lectiu infantil amb autisme és una eina eficaç i que pot comportar grans canvis i millores en aquests. Però el joc per si sol és quelcom insuficient, de manera que el paper que desenvolupa la figura del professional, és a dir, de l'educador social en aquest procés és essencial.

En primer lloc, cal que l'educador social hagi dut a terme un bon procés de planificació, de manera que aquest desenvolupi una estratègia on hi hagi un bon diagnòstic de les necessitats que presenta l'infant, així com dels seus interessos, per tal de poder establir uns objectius que garanteixin l'evolució del nen, essent aquest sempre el centre d'atenció i protagonista de l'acció nen (Aizencang, 2005; Ripoll, 2006; Shottelkorb, Swan i Ogawa, 2019).

En aquest sentit, el rol de l'educador social ha de ser secundari, de manera que ha de saber com guiar l'acció per tal d'assolir els objectius establerts, a més de fomentar la participació activa de l'infant (ASEDES, 2007). Altrament, ha d'esdevenir un referent per a aquest, de manera que es permeti la creació d'un vincle segur, allunyat de la dependència, a partir del qual en nen pugui expressar-se de forma lliure i sense judicis, afavorint la comunicació que permetrà ajustar la intervenció a ell (ASEDES, 2007; Casanova, 2020; Shottelkorb, Swan i Ogawa, 2019). Per tant, que la persona referent tingui unes bones habilitats comunicatives és primordial per poder dur a terme una bona tasca professional.

D'altra banda, davant els interessos restringits que presenten, el professional ha de poder adequar la seva intervenció a l'infant que té davant, ja que aquest juga per plaer (Ripoll, 2006). És per això

que l'educador social ha de ser capaç, com comentàvem de poder orientar el joc cap a aquells elements i objectius que es vulguin treballar (Casanova, 2020). Per aquest motiu, cal que presentin una elevada capacitat de creativitat i originalitat, de canvi i d'innovació, per tal d'introduir modificacions per poder assolir bons resultats (Ripoll, 206).

Això no obstant, el professional ha de ser capaç d'establir uns límits clars, és a dir, exercir una autoritat, que l'infant amb TEA pugui comprendre. Aquest element els aporta molta seguretat al col·lectiu comentat, evitant així situacions de crisi i desestabilització per part d'aquest (Casanova, 2020). De la mateixa forma ho fan l'establiment de rutines i l'anticipació, pel fet que presenten mancances en l'adequació i adaptació als canvis sobtats, entrant així en bloquejos i situacions de còlera i agressivitat.

Adicionalment, cal que l'educador social mostri tot un seguit de competències i habilitats envers els infants amb TEA, entre les quals es troben la comunicació, l'empatia, la paciència o l'assertivitat, elements que resulten claus a l'hora de tractar amb aquest col·lectiu i les seves característiques i necessitats, essent capaç de gestionar situacions de crisi que puguin originar-se, tal com apunta Casanova (2020).

En resum, l'educador social és l'encarregat d'acompanyar a l'infant en el seu procés d'evolució i millora en relació amb llurs necessitats, de fomentar les seves habilitats i la seva autonomia, de manera que puguin assolir un grau òptim d'autosuficiència que li permeti viure en condicions normals d'acord amb la seva etapa vital (Gezuraga, Darretxe, Legorburu, Sanz i Izagirre, 2020).

Així doncs, és necessari que aquesta figura s'hagi format i tingui els coneixements suficients per poder intervenir amb un col·lectiu tan divers i complex com és el de l'autisme infantil. En aquest sentit, per tal d'oferir una acció de qualitat, cal que aquest estigui qualificat i hagi assolit les competències necessàries per a fer-ho, entre les quals es troben el coneixement del trastorn, les eines i metodologies que resulten més adequades i les habilitats necessàries per tractar amb aquest, tal com indiquen Gezuraga, Darretxe, Legorburu, Sanz i Izagirre (2020). Malgrat això, l'experiència és quelcom necessària per a posar en pràctica aquests coneixements, ja que la teoria és una cosa i la realitat un altre, i més davant d'un trastorn amb tantes manifestacions diverses.

Finalment, el paper de l'educador social envers les famílies és primordial. Intervenir professionalment de manera única i independent amb els infants resulta quelcom ineficaç a l'hora d'assolir els objectius establerts i, per tant, que es produeixi una millora en aquest. Cal que entre el professional i la família hi hagi una relació de coordinació, així com una comunicació fluida i efectiva, treballant conjuntament per una fita comuna (Gezuraga, Darretxe, Legorburu, Sanz i Izagirre, 2020). Per això, és essencial oferir-los eines i estratègies que resultin útils per implementar dins del context familiar i que facilitin la tasca desenvolupada per la figura professional, afavorint l'origen de canvis i millores en el nen.

6. CONCLUSIONS

Arribant ja al final de la investigació, a tall de conclusió es comentaran les idees principals que s'han extret d'aquesta recerca, responent així als objectius que es varen plantejar en un inici.

Primerament, en relació amb la identificació dels beneficis del joc com a eina educativa en el desenvolupament d'infants amb TEA, es pot concloure que són múltiples i d'allò més significatius en el procés de creixement d'aquests. Les millores es presenten en les diverses dimensions de la persona, tot i que en cada infant resulten distints, a causa de la diversitat humana inherent a aquesta condició.

Així doncs, a partir de la recerca s'evidencien canvis des de l'àmbit social i emocional, incloent-hi la millora de les habilitats socials i comunicatives i, per tant, el llenguatge verbal i no verbal, de l'establiment i manteniment de vincles i relacions sanes i bidireccionals, o de la confiança i l'autoestima de l'infant, que resulta en una major autonomia i autosuficiència en la seva vida quotidiana.

D'altra banda, pel que fa a la dimensió cognitiva, també es fa notòria una evolució, de manera que l'ús del joc com a estratègia d'intervenció amb el col·lectiu promou l'estimulació de les funcions executives bàsiques, com la concentració, l'atenció compartida, la memòria, la presa de decisions, així com de les àrees més abstractes de l'ésser humà, és a dir, la capacitat reflexiva, la creativitat, la imaginació i els simbolismes, a més de facilitar l'aprenentatge de continguts acadèmics i d'habilitats.

En últim lloc, en les dimensions físiques i conductuals es pot veure una millora pel que fa a la reducció de comportaments extravagants, socialment atípics i impulsius, característics de l'autisme infantil. A més, també es demostra una tolerància major als canvis i, per tant, a situacions de crisi i colèriques que poden presentar aquests infants davant fets sobtats.

Respecte al segon dels objectius, l'efectivitat del joc com a eina amb una finalitat educativa en els infants amb TEA, podem afirmar que és evident aquest fet. A partir de la investigació realitzada es pot concloure que la implementació d'aquesta metodologia afavoreix el desenvolupament integral del nen en totes les àrees. L'educació formal i tradicional resulta quelcom complex per al col·lectiu, de manera que treballar continguts i habilitats, així com llurs necessitats, a partir d'un context més lúdic és d'allò més útil. No obstant això, cal que aquest sigui el centre de l'acció i que, per tant, es tinguin en compte les fonts de motivació i d'interès, les necessitats i les preferències de l'infant amb el qual s'ha de treballar. Sense aquest element no serà possible captar la seva atenció i, a conseqüència, veure resultats en ell.

En última instància, quant al tercer dels objectius, és a dir, el paper que desenvolupa l'educador social en la planificació i implementació del joc educatiu amb infants amb TEA es destaquen les següents idees.

D'una banda, aquest ha de ser capaç de fer una bona identificació i un acurat diagnòstic del cas concret, tenint present la individualització i la diversitat present en el col·lectiu. Cada infant manifesta unes necessitats diferents, per la qual cosa no tots els jocs ni totes les metodologies resulten eficaces per a tothom. En aquest sentit, ha de ser capaç de comunicar-se i crear un vincle amb l'infant, de manera que aquest pugui expressar les seves preocupacions, motivacions i necessitats amb plena confiança, a partir de les quals el professional ha de planificar l'eina del joc per tal de treballar els aspectes diagnosticats. En altres paraules, l'educador social hauria d'actuar com una figura referent del nen, sempre desenvolupant un paper secundari, essent l'infant el centre de la intervenció professional.

Altrament, aquest ha d'actuar com a guia, promovent i facilitant la participació activa de l'infant, de manera que cal que aquest sigui capaç de captar i mantenir llur atenció per tal de fer una tasca eficaç i obtenir-ne resultats. Per això, cal que l'educador social compti amb tot un seguit de competències i habilitats que afavoreixin el treball amb el col·lectiu, com són la formació continuada, l'empatia, les habilitats comunicatives i d'escolta activa, la creativitat i flexibilitat per donar respostes innovadores i introduir canvis si s'escau, l'assertivitat i la paciència, entre altres comentades al llarg de la recerca.

Un últim afer a destacar és el paper de la família en aquest procés, amb la qual l'educador social ha de mantenir una relació col·laborativa i d'ajuda mútua. Ambdós han de treballar en la mateixa línia per tal d'assolir objectius comuns, per la qual cosa davant de persones que s'han vist obligades a conviure amb el Trastorn i que, per tant, no tenen formació, cal que el professional el doti d'eines i estratègies que siguin útils per aplicar en el context familiar i extrapolar així el treball de l'infant amb el professional a casa, maximitzant així l'impacte.

En resum, el joc té un impacte molt positiu en el desenvolupament integral dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista, un problema que afecta el neurodesenvolupament de la persona que es pot manifestar de múltiples maneres, dotant així cada cas concret d'unes característiques determinades i úniques. D'aquesta manera, abans de dur a terme una intervenció professional ineficaç i negligent, cal tenir en compte els trets característics de l'infant que es té davant, així com dels seus interessos, les seves mancances i les seves necessitats, plantejant un joc i uns objectius vàlids i reals. Sense aquest element, l'ús del joc serà un fet merament lúdic, a través del qual no es farà palesa l'evolució del nen en relació amb el seu desenvolupament.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Aizencang, N. (2005). *Jugar, aprender y enseñar. Relaciones que potencian los aprendizajes escolares*. Manantial.

Al Osman, H., Shirmohammadi, S. i Ornelas, A. (2017). A Serious Game for children with autism spectrum disorder as a tool for play therapy. *2017 IEEE 5th International Conference on Serious Games and Applications for Health (SeGAH)*. <https://doi.org/10.1109/segah.2017.7939266>

ASEDES (2007). *Documents professionalitzadors*.

https://www.ceesc.cat/images/simplefilemanager/556d9518310849.79010543/Doc_prof_cat.pdf

Associació Aprenem Autisme. (2021). *Día Mundial del Autismo - Aprendemos Cada Día: Rompiendo mitos y estereotipos del autismo*. Youtube.

<https://www.youtube.com/watch?v=ifnzej3TDsI&t=24s>

Bauer, A. (2013). "Jugar" amb un infant autista, li pot permetre obrir-se a l'altre? La pràctica psicomotriu, una manera especial de tractar l'autisme. *Revista Electrònica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa*, 4(1), 10-20.

https://redined.educacion.gob.es/xmlui/bitstream/handle/11162/98123/01_Annette_Bauer.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Bonilla, M. F. i Chaskel, R. (2016). Trastorno del espectro autista. *Curso continuo de actualización en pediatría (CCAP)*, 15(1), 19-29. <https://scp.com.co/wp-content/uploads/2016/04/2.-Trastorno-espectro.pdf>

Calvo, P. i Gómez, M. C. (2018). Aprendizaje y juego a lo largo de historia. *La Razón histórica: revista hispanoamericana de historia de las ideas políticas y sociales*, 40, 23-31.

<https://investigacion.usc.es/documentos/6235616473242a6be973643c>

Casanova, J. L. (2020). Inclusió dels infants amb TEA als centres d'esplai en temps d'incertesa. *Blog Fundació Pere Tarrés*. <https://www.peretarres.org/coneixement/bloc/inclusio-infants-tea-esplai-temps-incertesa>

Castillo, M. (2022). El juego simbólico en niños con autismo: características e intervención. A *Investigaciones teóricas y experiencias prácticas para la equidad en educación* (669-684). Dykinson.

https://www.researchgate.net/publication/364816777_El_juego_simbolico_en_ninos_con_autismo_caracteristicas_e_intervencion

Chara, F., Montesinos, L., Contreras, L. M., Murillo, D. J. i Ayala, H. J. (2018). Una breve historia del autismo. *Revista de psicología*, 8(2), 127-133.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8541658>

Drewes, A. A. i Schafer, C. E. (2017). Poderes terapéuticos del juego. A *Manual de terapia de juego* (81-120). El Manual Moderno.

<https://dspace.itsjapon.edu.ec/jspui/bitstream/123456789/3894/1/Manual%20de%20terapia%20de%20juego%20a%20Edicion.pdf>

Gallardo, J. A. i Gallardo, P. (2018). Teorías sobre el juego y su importancia como recurso educativo para el desarrollo integral infantil. *Revista Educativa Hekademo*, 24, 41-51.

<http://www.hekademos.com/hekademos/media/articulos/24/04.pdf>

García, A., Alpizar, O.A. i Guzmán, G. (2019). Autismo: revisión conceptual. *Boletín Científico de la Escuela Superior de Atotonilco de Tula*, 11, 26-31.

<https://repository.uaeh.edu.mx/revistas/index.php/atotonilco/article/view/3693/9502>

Gezuraga, M., Darretxe, L., Legorburu, I., Sanz, Z., Izagirre, K. (2020). Bones pràctiques en l'atenció socioeducativa amb les persones amb TEA. Una aproximació a les necessitats formatives professionals. *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa*, 76, 55-79.

<https://raco.cat/index.php/EducacioSocial/article/view/360943/477656>

González-Moreno, C. X. (2018). Intervención en un niño con autismo mediante el juego. *Revista de la Facultad de Medicina, Universidad Nacional de Colombia*, 66(3), 365-374.

<https://doi.org/10.15446/revfacmed.v66n3.62355>

Johnson, J. L. (2017). Historia de la terapia de juego. A *Manual de terapia de juego* (54-80). El Manual Moderno.

<https://dspace.itsjapon.edu.ec/jspui/bitstream/123456789/3894/1/Manual%20de%20terapia%20de%20juego%20a%20Edicion.pdf>

López, S. i García, C. (2007). Patrones comportamentales en el trastorno autista: descripción e intervención psicoeducativa. *Psicología Educativa. Revista de los Psicólogos de la Educación*, 13(2), 117-131. <https://www.redalyc.org/pdf/6137/613765495002.pdf>

Mebarak, M., Martínez, M. i Serna, A. (2009). Revisión bibliográfico analítica de las diversas teorías y programas de intervención del autismo infantil. *Psicología desde el Caribe*, 24, 120-146.

<https://www.redalyc.org/pdf/213/21312270007.pdf>

Monjarás-Ávila *et al.* (2019). Diseños de investigación. *Educación y salud. Boletín Científico Instituto de Ciencias de la Salud Universidad Autónoma del Estado de Hidalgo*, 8(15), 119-122. <https://repository.uaeh.edu.mx/revistas/index.php/ICSA/article/view/4908/6895>

O'Connor, K. J., Schaefer, C. E. i Braverman, L. D. (2017). *Manual de terapia de juego*. El Manual Moderno. <https://dspace.itsjapon.edu.ec/jspui/bitstream/123456789/3894/1/Manual%20de%20terapia%20de%20juego%20a%20Edicion.pdf>

Organización Mundial de la Salud. (2023). *Autismo*. OMS. <https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders>

Parker, N. i O'Brien, P. (2011). Play therapy-reaching the child with autism. *International journal of special education*, 26(1), 80-87. https://research.usq.edu.au/download/2f78928217f5ed0e69e70c1dd8fcec2c35c32940ac3b6bb911f74610745e58c3/457677/Parker_OBrien_IJSE_2011_PV.pdf

Pérez-Crespo, L., Prats-Urbe, A., Tobias, A., Duran-Tauleria, E., Coronado, R., Hervás, A. i Guxens, M. (2019). Temporal and Geographical Variability of Prevalence and Incidence of Autism Spectrum Disorder Diagnoses in Children in Catalonia, Spain. *Autism Research*, 12, 1693-1705. <https://doi.org/10.1002/aur.2172>

Ramírez, A., Sánchez, J. M. i Quiroga, V. (2019). Nuevas categorías diagnósticas en el Trastorno del Espectro del Autismo (TEA). Evolución hacia DSM5 y CIE11. <https://psiquiatria.com/congresos/pdf/1-5-2019-10PON10Req2365.pdf>

Ripoll, O. (2006). El joc com a eina educativa. *Revista d'Educació Social*, 33, 11-27. <https://raco.cat/index.php/EducacioSocial/article/view/165533/241093>

Salazar, F., Baird, G., Chandler, S., Tseng, E., O'Sullivan, T., Howlin, P., Pickles, A. i Simonoff, E. (2015). Co-occurring psychiatric disorders in preschool and elementary school-aged children with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45(8), 2283-2294. <https://doi.org/10.1007/s10803-015-2361-5>

Salter, K., Beamish, W. i Davies, M. (2016). The effects of child-centered play therapy (CCPT) on the social and emotional growth of young Australian children with autism. *International Journal of Play Therapy*, 25(2), 78-90. <https://doi.org/10.1037/pla000012>

Schottelkorb, A. A., Swan, K.L. i Ogawa, Y. (2020). Intensive child-centered play therapy for children on the autism spectrum: A pilot study. *Journal of Counseling and Development*, 98(1), 63-73. <https://doi.org/10.1002/jcad.12300>

Stagnitti, K. i Pfeifer, L. I. (2017). Methodological considerations for a directive play therapy approach for children with autism and related disorders. *International Journal of Play Therapy*, 26(3), 160-171. <https://doi.org/10.1037/pla0000049>

Torras, I. (2021). Jugar és créixer: 7 idees claus. *Blog Fundació Pere Tarrés*. <https://www.peretarres.org/coneixement/bloc/jugar-es-créixer-set-idees-claus>

Zalaquett, D., Schönstedt, M., Angeli, M., Herrera, C. i Moyano, A. (2015). Fundamentos de la intervenció temprana en nens amb trastorns del espectre autista. *Revista chilena de pediatria*, 86(2), 126-131. <https://doi.org/10.1016/j.rchipe.2015.04.025>

Zuluaga, T. *et al.* (2023). Perfil cognitiu i social en nens i nenes amb Trastorn del Espectre Autista. *Quaderns de Psicologia*, 25(1), e1818. <https://doi.org/10.5565/rev/apsicologia.1818>

ANNEX 1. MODEL ENTREVISTA 1

Soc la Claudia Bou, estudiant de quart curs del grau en Educació Social a la Facultat Pere Tarrés (URL), i estic desenvolupant una recerca sobre l'impacte que té el joc com a eina educativa en el desenvolupament dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA). M'interessa conèixer l'opinió i els punts de vista dels professionals que intervenen en la vostra entitat, per tal de conèixer quins són els aspectes fonamentals en la intervenció socioeducativa d'aquest col·lectiu. Així doncs, voldria identificar els aspectes claus a tenir en compte a l'hora de dur a terme l'actuació professional i comprovar l'impacte que comporta la seva execució.

Nom de l'entrevistat:

Organització on treballa:

Formació:

Sobre el joc

- **Sobre la importància del joc:**

Pregunta 1. Quina consideres que és la importància del joc en la infància?

Pregunta 2. Quins beneficis aporta el joc en els infants?

Pregunta 3. Creus que treballar continguts i habilitats, així com l'adquisició d'informació, de l'infant amb TEA, és més senzill mitjançant el joc?

- **Sobre el joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 4. Creus que els infants amb TEA tenen la capacitat de jugar?

Pregunta 5. Quines diferències hi ha entre el joc d'un infant amb autisme i un que no en té?

Pregunta 6. L'ús del joc com a eina educativa en els infants amb autisme resulta útil? Per què?

Pregunta 7. Quina tipologia de jocs resulten més efectius a l'hora d'intervenir amb infants amb TEA?

Pregunta 8. Quins inconvenients has pogut observar a l'hora de dissenyar i implementar aquesta estratègia en infants amb autisme?

▪ **Sobre l'impacte del joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 9. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA en relació amb la dimensió física i conductual?

Pregunta 10. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA pel que fa a la dimensió cognitiva i del llenguatge?

Pregunta 11. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA en la dimensió social i emocional?

Sobre el rol de l'educador social

▪ **Sobre la tasca professional de l'educador social amb infants amb TEA:**

Pregunta 12. Quin creus que és l'objectiu principal de la tasca de l'educador social envers els infants amb autisme?

Pregunta 13. Quines habilitats consideres que hauria de tenir un educador social, a diferència d'altres professionals, per intervenir amb nens amb TEA?

Pregunta 14. Consideres que hi ha prou informació i vies de formació per a poder donar un servei de qualitat en relació amb el col·lectiu tractat?

Pregunta 15. Quin paper consideres que hauria de tenir la família (o les persones a càrrec de l'infant) en aquest procés? Com hauria de ser la relació entre el professional i aquesta?

ANNEX 2. MODEL ENTREVISTA 2

Soc la Claudia Bou, estudiant de quart curs del grau en Educació Social a la Facultat Pere Tarrés (URL), i estic desenvolupant una recerca sobre l'impacte que té el joc com a eina educativa en el desenvolupament dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA). M'interessa conèixer l'opinió i els punts de vista de familiars d'infants amb autisme, per tal de conèixer quins són els aspectes fonamentals a tenir en compte a l'hora de dur a terme l'actuació professional i comprovar l'impacte que comporta la seva execució en el col·lectiu comentat.

Nom de l'entrevistat:

Relació amb l'infant amb TEA:

Sobre l'autisme

- **Sobre les afectacions del TEA:**

Pregunta 1. En el cas del vostre (fill/germà/...) quines àrees del desenvolupament es veuen afectades pel TEA?

Sobre el joc

- **Sobre el joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 2. Quina consideres que és la importància del joc en la infància?

Pregunta 3. Creus que treballar continguts i habilitats, així com adquirir informació de l'infant amb TEA, és més senzill mitjançant el joc?

Pregunta 4. Creus que els infants amb TEA tenen la capacitat de jugar?

Pregunta 5. En el cas de tenir altres (fills/germans/...) heu observat diferències entre la manera de jugar d'un infant amb autisme i un que no?

- **Sobre l'impacte del joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 6. S'ha utilitzat el joc com a eina educativa en el cas del vostre (fill/germà/...)?

Només en cas que s'hagi respost afirmativament a l'anterior:

Pregunta 7. Quins canvis has notat en aquest gràcies a la intervenció?

Pregunta 8. Quina tipologia de jocs han resultat més efectius en la intervenció amb el vostre (fill/germà/...)?

Pregunta 9. Quins consells o recomanacions donaries a altres famílies que estiguin rumiant l'ús del joc com a eina educativa en infants amb TEA?

Sobre el rol de l'educador social

- **Sobre la tasca professional de l'educador social amb infants amb TEA:**

Pregunta 10. Quin paper creus que desenvolupa l'educador social en el disseny i la implementació de programes basats en el joc com a eina educativa en infants amb TEA?

Pregunta 11. Quines habilitats consideres que hauria de tenir un educador social, a diferència d'altres professionals, per intervenir amb nens amb autisme?

Pregunta 12. Consideres que els professionals que treballen amb infants amb TEA estan qualificats?

Pregunta 12b (només en cas que la resposta anterior sigui negativa). Quines competències o actituds creus que han mancat en el vostre cas en particular?

Pregunta 13. Com ha estat la col·laboració amb els educadors socials en el procés d'implementació del joc com a eina educativa en relació amb el vostre (fill/germà/...)? Canviaries algun aspecte de la relació entre els professionals i la família que vau experimentar?

ANNEX 3. ENTREVISTA 1.1

Soc la Claudia Bou, estudiant de quart curs del grau en Educació Social a la Facultat Pere Tarrés (URL), i estic desenvolupant una recerca sobre l'impacte que té el joc com a eina educativa en el desenvolupament dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA). M'interessa conèixer l'opinió i els punts de vista dels professionals que intervenen en la vostra entitat, per tal de conèixer quins són els aspectes fonamentals en la intervenció socioeducativa d'aquest col·lectiu. Així doncs, voldria identificar els aspectes claus a tenir en compte a l'hora de dur a terme l'actuació professional i comprovar l'impacte que comporta la seva execució.

Nom de l'entrevistat: Marina Recoder

Organització on treballa: CEE Guru

Formació: Psicòloga Clínica i Mestre d'Educació Especial

Sobre el joc

- **Sobre la importància del joc:**

Pregunta 1. Quina consideres que és la importància del joc en la infància?

Crec que és molt important, ja que és a partir d'aquest que comencen a adquirir coneixements i fer grans aprenentatges, com és el joc simbòlic, entendre l'abstracció de les coses, l'atenció compartida, la creativitat i la imaginació, el fet de relacionar-se i compartir. Així doncs, penso que va molt bé en relació amb els infants per a aprendre moltes coses bàsiques, que sobretot en la infància és essencial assolir.

Pregunta 2. Quins beneficis aporta el joc en els infants?

Doncs bé, és el que comentava abans, resulta molt beneficiós en les àrees de la creativitat, la imaginació, valors com el respecte o compartir amb els altres. Ara em pilles una mica en fred, però crec que beneficia en l'assoliment de molts aspectes bàsics en qualsevol infant que està en plena etapa d'aprenentatge.

Pregunta 3. Creus que treballar continguts i habilitats, així com l'adquisició d'informació, de l'infant amb TEA, és més senzill mitjançant el joc?

Sí, totalment. En la majoria dels casos són infants amb mancances i dificultats pel que fa a les funcions executives bàsiques, com serien l'atenció o la memòria, entre altres, de manera que

resulta un aspecte molt important que cal treballar amb ells, la qual cosa és molt més senzilla a través del joc, ja que és més fàcil captar la seva atenció i, per tant, accedir a ells i que aprenguin de forma efectiva.

Així doncs, és a través del joc que s'inicia l'atenció dels infants amb TEA tan necessària per poder adquirir realment aprenentatges de tota mena.

- **Sobre el joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 4. Creus que els infants amb TEA tenen la capacitat de jugar?

Sí, per descomptat. Tots els infants, independentment de si tenen autisme o no, considero que tenen la capacitat de jugar.

Pregunta 5. Quines diferències hi ha entre el joc d'un infant amb autisme i un que no en té?

La primera diferència que es pot observar és el joc simbòlic. En un infant amb autisme el joc simbòlic és molt difícil dur-lo a terme, de manera que la seva manera de jugar resulta menys abstracta, més pragmàtica. Quan se'ls deixa jugar de forma lliure, molts cops el joc d'aquests infants es basa a apilar coses o classificar-les segons els seus propis criteris. En canvi, si tu guies el joc és molt diferent.

Però és el que deia, en el cas dels infants amb els quals jo treballo, la gran majoria no tenen joc simbòlic, sinó que són jocs més literals o més "bàsics", per dir-ho d'alguna manera.

Pregunta 6. L'ús del joc com a eina educativa en els infants amb autisme resulta útil? Per què?

Sí, ja que treballar de la forma tradicional o ordinària amb aquests infants és una cosa molt complicada d'aconseguir. En canvi, mitjançant el joc és molt més fàcil captar la seva atenció i, per tant, treballar amb ells i que aprenguin.

Pregunta 7. Quina tipologia de jocs resulten més efectius a l'hora d'intervenir amb infants amb TEA?

Crec que depèn molt de l'infant amb el qual hagi de treballar, per la qual cosa és essencial trobar quins són els seus interessos i a partir d'aquí desenvolupar la tipologia de joc que s'adeqüi més al nen.

Si com a professional no trobes un joc que motivi a l'infant, serà molt complicat poder treballar res. En canvi, si parteixes dels interessos d'aquests, serà molt més fàcil poder assolir aprenentatges que resulten complicats per a ells, com l'espera, els torns, la presa de decisions, etc.

En aquest sentit, potser un joc tan simple com passar-se la pilota, pot ser molt útil en molts moments, ja que a partir d'això pots treballar els aspectes que comentava abans, per exemple els torns, és a dir, ens anem passant la pilota d'un en un i fins que no t'arriba un altre cop has d'esperar-te. A més, també és útil per entendre que les relacions no són unilaterals, sinó bilaterals, jo et passo la pilota i tu me la tornes. Així doncs, també és una manera de comunicació, que és una cosa que sovint els hi costa tenir o entendre a ells.

Pregunta 8. Quins inconvenients has pogut observar a l'hora de dissenyar i implementar aquesta estratègia en infants amb autisme?

El més complicat diria que és captar i mantenir la seva atenció, és a dir, que s'enganxin al joc i que estiguin atents, que hi hagi aquesta atenció compartida i posin atenció en el que està fent o dient l'altre.

Segons la meua experiència laboral, m'he trobat que amb els infants que jo treballa que tenen un grau elevat de TEA, has d'estar intervenint constantment per captar la seva atenció, de manera que el joc ha d'estar bastant guiat en la majoria dels casos.

- **Sobre l'impacte del joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 9. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA en relació amb la dimensió física i conductual?

Jo no m'he trobat cap cas en què el joc pugui ajudar a reconduir conductes disruptives que puguin tenir aquests infants, així que no sabria dir-te.

Pregunta 10. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA pel que fa a la dimensió cognitiva i del llenguatge?

En això sí que he notat canvis, el principal és el que et deia sobre l'adquisició i millora de les funcions executives bàsiques. A més, també he vist molta millora pel que fa a la dimensió més abstracta i simbòlica, així com la creativitat i la imaginació.

Pel que fa al llenguatge, jo treballa amb infants que no produeixen llenguatge verbal, però sí que he vist millores del no verbal, així com dels codis socials.

Pregunta 11. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA en la dimensió social i emocional?

En l'àmbit social, penso que va força en la línia del que t'he anat comentant, entendre que les relacions són bidireccionals i, per tant, no només els altres t'han de prestar atenció sinó que tu també, i això mitjançant el joc es pot aconseguir.

I, en relació amb la dimensió emocional, a partir de captar l'atenció de l'infant és molt enriquidor treballar el vincle amb l'infant, incrementant la confiança, l'apropament físic, la demanda d'atenció i les peticions de les necessitats.

Així doncs, la interacció crec que millora de forma molt notòria quan fas servir el joc en els infants amb autisme, ja que és una cosa que els motiva i els agrada.

Sobre el rol de l'educador social

- **Sobre la tasca professional de l'educador social amb infants amb TEA:**

Pregunta 12. Quin creus que és l'objectiu principal de la tasca de l'educador social envers els infants amb autisme?

Doncs considero que saber guiar el joc per poder assolir els objectius marcats és essencial com a professional, però sempre des d'un paper secundari. Al final, crec que és importantíssim saber captar la seva intenció i aconseguir una participació i interacció activa d'aquests nens en el joc.

En el meu cas, l'objectiu de la meva tasca, en treballar en una aula amb infants amb TEA, dono molta importància a la interacció entre iguals, que és un dels elements més complicats d'assolir. Per això, trobo que saber fer de guia és importantíssim en el meu cas i, com deia, des de l'ombra, és a dir, no pot ser l'adult l'únic que interacciona, sinó que els principals protagonistes són els infants.

Pregunta 13. Quines habilitats consideres que hauria de tenir un educador social, a diferència d'altres professionals, per intervenir amb nens amb TEA?

El primer que crec que ha de tenir és formació al respecte. Considero que és molt important saber quin col·lectiu tens davant. A més, segons el meu punt de vista, considero essencial que l'educador social sigui una persona empàtica, molt pacient, ser flexible i obert, ser creatiu i, sobretot, saber posar límits.

Pregunta 14. Consideres que hi ha prou informació i vies de formació per a poder donar un servei de qualitat en relació amb el col·lectiu tractat?

Sí, clar que hi ha, però que sigui accessible per a tothom és una altra cosa. És a dir, als graus universitaris no es tracta l'autisme en profunditat. Sí que és veritat que després hi ha màsters molt bons sobre l'autisme, que jo no he fet, però sé de gent que sí.

Jo el que sí que he fet són algunes formacions sobre el tema, i la veritat que són molt interessants i enriquidores, però ja són d'aspectes més concrets.

O sigui, haver-hi hi ha, però a les universitats que formen a professionals de l'àmbit social, l'autisme en general és un aspecte que no es treballa, així que has de tenir un nivell adquisitiu elevat per poder formar-te bé.

Pregunta 15. Quin paper consideres que hauria de tenir la família (o les persones a càrrec de l'infant) en aquest procés? Com hauria de ser la relació entre el professional i aquesta?

Jo crec que sempre cal mantenir una relació de coordinació entre el professional i la família. En el meu cas, jo el que faig és fer sovint reunions de seguiment amb aquestes, ja que crec que és molt important anar agafats de la mà.

A vegades, resulta gairebé més urgent atendre a les famílies que als infants, per tal de donar-los estratègies que puguin ser útils per tal de tractar amb els nens. Ells són familiars, per la qual cosa els hi ha tocat de forma obligada viure aquesta situació i, per tant, no tenen cap mena de formació. Molts cops no entenen que comporta l'autisme, o quines necessitats presenta l'infant, de manera que és essencial mantenir una comunicació contínua amb la família, poder explicar-los per què el seu fill presenta certes actituds i com poder actuar davant determinades situacions. A més, sovint hi ha molta sobreprotecció de les famílies envers els infants amb autisme, de manera que ensenyar-los a posar límits és un aspecte que cal ensenyar-los com a professional.

Aleshores, el que deia, és importantíssim fer un bon acompanyament a les famílies d'aquests infants i oferir-los estratègies per millorar la comunicació i el vincle entre aquests, de manera que tant els professionals com les famílies segueixin una mateixa línia d'intervenció que permeti la millora de les condicions de vida de l'infant.

ANNEX 4. ENTREVISTA 1.2

Soc la Claudia Bou, estudiant de quart curs del grau en Educació Social a la Facultat Pere Tarrés (URL), i estic desenvolupant una recerca sobre l'impacte que té el joc com a eina educativa en el desenvolupament dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA). M'interessa conèixer l'opinió i els punts de vista dels professionals que intervenen en la vostra entitat, per tal de conèixer quins són els aspectes fonamentals en la intervenció socioeducativa d'aquest col·lectiu. Així doncs, voldria identificar els aspectes claus a tenir en compte a l'hora de dur a terme l'actuació professional i comprovar l'impacte que comporta la seva execució.

Nom de l'entrevistat: Queralt Soley

Organització on treballa: Associació Espiral

Formació: Psicòloga

Sobre el joc

- **Sobre la importància del joc:**

Pregunta 1. Quina consideres que és la importància del joc en la infància?

El joc és la principal font de coneixement i de desenvolupament dels infants, sobretot en les edats més primerenques. Sobretot, dels 0 als 3 anys, considero que és essencial el treball d'experimentació sensorial, entendre el propi cos, els objectes i com està constituït el món, per tal de poder desenvolupar-se de forma òptima al llarg de la seva vida.

Pregunta 2. Quins beneficis aporta el joc en els infants?

En qualsevol situació en què un infant juga hi ha aprenentatge, tant per un interès propi, per entendre el món o per relacionar-se amb els altres. A més, considero que és una eina molt beneficiosa pel que fa a aprendre a posar límits, cap a un mateix i en relació amb les altres persones. És per això que considero el joc com aprenentatge pur.

Pregunta 3. Creus que treballar continguts i habilitats, així com l'adquisició d'informació, de l'infant amb TEA, és més senzill mitjançant el joc?

En els infants amb TEA resulta molt difícil exigir-los que seguin en una cadira mentre un professor explica. Segurament hi ha nivells d'autisme que resulta possible i funciona bé, però amb uns interessos molt restringits, és a dir, si es tracta un tema que els interessa moltíssim i el nivell

cognitiu d'autisme que ho permet, potser es podria fer. Malgrat això, la realitat és que, segons la meva experiència, amb cap dels infants amb TEA amb els que tracto es podria executar l'educació formal tal com s'entén aquesta. És per això, que l'única manera viable perquè aquests infants aprenguin és a partir de plantejar-ho com un joc o dinàmica més lúdica i motivadora per a ells.

- **Sobre el joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 4. Creus que els infants amb TEA tenen la capacitat de jugar?

És evident que cal conèixer molt bé a cada infant, perquè l'autisme és un espectre i, per tant, en cada cas individual resulta diferent. Hi ha infants que tenen la capacitat de jugar inclús simbòlicament, però com deia en cada infant la capacitat i el grau de joc és distint.

Jo per exemple, treballo amb un infant que li agraden molt els Playmobil, i té una caixa plena de ninots amb característiques físiques diferents i que fan referència a àmbits o oficis diversos. Aleshores és a partir d'això que se li atribueix, a partir de l'interès de l'infant sobre això, un significat i una eina per treballar diversos aspectes. Per exemple, hi ha un que és un granger, de manera que intento afegir-li complements a la figura per entendre què és el que fa el granger en el seu dia a dia. Així doncs, es té l'atenció de l'infant captivada i és el moment en què com a professional pot treballar aquells aspectes que més interessin.

Això no obstant, cada infant amb autisme és un món, i qualsevol persona que conegui l'autisme mínimament ho pot dir. És per això que hi ha jocs diversos, i no tots són vàlids per a tots els nens.

Treballo amb un altre infant que mostra molt interès pels animals, i té una caixa plena amb més de 50 figures de distints animals, però ningú a part d'ell pot tocar-los. Així doncs, la seva manera de jugar es basa en les seves pròpies classificacions per agrupar-los (per tipologia, mesura, color, etc.). I potser la resta de persones no entenem el funcionament, però és el seu joc i és vàlid.

Pregunta 5. Quines diferències hi ha entre el joc d'un infant amb autisme i un que no en té?

L'element més evident és el joc simbòlic, que és una de les principals carències dels infants amb TEA, a causa de la Teoria de la Ment, que consisteix en la capacitat de les persones per entendre que la resta de persones també tenen cognició, i que el que es digui o es faci té un impacte en l'altra persona.

Tot i això, considero que no tots els infants neurotípics ni tots els infants amb autisme tinguin el mateix tipus de joc, sinó que hi haurà coses que podran convergir entre ambdós grups. Però com ja he dit abans, per mi cada infant és tan diferent, que cada un d'ells té el seu propi joc, independentment de si té TEA o no.

Pregunta 6. L'ús del joc com a eina educativa en els infants amb autisme resulta útil? Per què?

Segons la meua experiència, el joc resulta una eina molt útil per assolir objectius que sense aquests seria molt més complicat aconseguir. Trobo que en edats primerenques el joc ha d'estar present en la vida dels infants, sobretot en aquells nens amb autisme, ja que presenten moltes dificultats per prestar atenció. Així doncs, si es treballen determinats aspectes a partir dels interessos de l'infant i mitjançant el joc serà molt més fàcil que aquest adquireixi coneixement i nous aprenentatges que per la via ordinària, que en la majoria dels casos resulta gairebé impossible.

Pregunta 7. Quina tipologia de jocs resulten més efectius a l'hora d'intervenir amb infants amb TEA?

Per mi el més important quan es vol intervenir amb els infants amb autisme és conèixer quins són els seus interessos i la seva font de motivació, per així extreure aquest element i incorporar-ho a la tasca que s'hagi de fer. Així que no et sabria dir una tipologia en concret, simplement cal adequar el joc a l'infant.

Pregunta 8. Quins inconvenients has pogut observar a l'hora de dissenyar i implementar aquesta estratègia en infants amb autisme?

Quan es planteja el joc amb una finalitat educativa, considero que la dificultat resideix en intentar arribar a l'objectiu que t'havies plantejat a través del joc. És a dir, si tu com a professional et marques una fita a través d'un joc, però a través d'aquest joc no ho estàs aconseguint, potser cal canviar alguna cosa o la manera de fer-ho.

- **Sobre l'impacte del joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 9. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA en relació amb la dimensió física i conductual?

Bé, aquí intervé una qüestió de tipologia de joc que s'empri. No és el mateix tenir un infant que amb el que el joc es faci assegut a una cadira, que un joc que impliqui córrer a l'aire lliure o una dinàmica que es faci a terra en una estora en un ambient més distès. Tot i això, considero que un dels beneficis és la reducció de "tics", ja que un dels elements que implica que un infant amb TEA jugui és la presència de concentració, tot i que aconseguir-la és quelcom complicat.

Reprement l'exemple que posava abans dels infants amb els quals treballa, potser cap d'ells és capaç d'estar una hora de rellotge fent una classe del que sigui, però si els hi poses els animals o els Playmobil sobre la taula segurament aquest nen ja serà capaç de mantenir la concentració i

podrà estar assegut durant més estona. I això no només beneficia en l'àmbit acadèmic, sinó que potser això servirà perquè aquest aprenentatge que quan s'ha de menjar s'ha d'estar assegut a la taula.

Pregunta 10. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA pel que fa a la dimensió cognitiva i del llenguatge?

Em remeto a l'exemple que t'he estat comentant, sobre l'infant que té un interès extremadament restringit cap als animals, que és un cas clar per explicar-te els beneficis pel que fa al llenguatge. Pel que fa a la comunicació verbal presenta moltíssimes dificultats. No diria mai una paraula, però gràcies a introduir el joc adequat als interessos que presenta és capaç de mantenir converses. Per exemplificar-ho, si cantes la cançó "En la granja de Pepito..." o la de "Baby shark" o a partir dels sons dels animals, a mesura que ho introdueixes d'una manera més lúdica en el seu dia a dia, l'infant anirà reproduint paraules. Potser el primer dia només és capaç de repetir els sons que fa un determinat animal, però amb un treball continu i que com a professional vagis motivant i estirant de mica en mica del fil, aquest anirà ampliant les seves habilitats comunicatives i serà capaç de fer frases més complexes. De fet, el cap de setmana passat estava jugant amb la figureta del gos i al principi només deia "guau guau". Aleshores jo, vaig agafar l'animal i vaig dir-li "d'acord, ara si vols l'animal hauràs de dir gos". Al principi, va agafar la típica enrabada, però al final ho va aconseguir. Així doncs, quan un infant té la capacitat per produir llenguatge, s'ha d'intentar potenciar al màxim, i més en aquestes edats més primerenques.

D'altra banda, pel que fa a la cognició, crec que va més per al que tu atribueixes al joc determinat. Si, per exemple, estem llegint un conte, què estàs explicant en aquest conte. És una història qualsevol?, anirem fent preguntes que facin que l'infant hagi de plantejar-se alguna cosa?, etc. Així doncs, els canvis vindran determinats pel que el professional es marqui com a objectiu. Si es treballa bé, hi haurà canvis, però per això cal fer una bona feina.

Pregunta 11. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA en la dimensió social i emocional?

És la part més complicada de treballar, ja que la dimensió emocional en els infants amb TEA és el gran tema. Un dels canvis que jo he pogut observar és en la relació entre el nen i el professional. Si tu tens a l'infant en un racó fent el que sigui, aquest no sabrà ni que existeixes, però si tu t'acostes, et rebaixes, et poses a la mateixa altura i posició, mantens un contacte visual, interactues amb ell a través de l'activitat o el joc que estigui fent, aleshores aquest ja serà conscient que hi ets i estaràs creant un vincle, que evidentment serà unidireccional a l'inici. Amb el temps, si aquest adult és el mateix, al final acabarà sorgint un component emocional entre l'infant i el professional, ja que et veurà com un referent, com a algú a qui acudir quan ho necessiti perquè "l'entens".

A més, crec que el joc també és una gran eina perquè els infants amb TEA puguin relacionar-se amb els seus iguals. Segons la meva experiència professional, he estat en espais que acollien tant

infants amb autisme com infants que no, i és molt interessant com es va creant aquesta relació. Evidentment, es produïen conflictes, ja que en diverses ocasions no arribaven a entendre el perquè de certes accions, però, al cap i a la fi, això forma part de les relacions.

Sobre el rol de l'educador social

- **Sobre la tasca professional de l'educador social amb infants amb TEA:**

Pregunta 12. Quin creus que és l'objectiu principal de la tasca de l'educador social envers els infants amb autisme?

Per a mi és clau que com a educador social sàpigues que treballar, que tinguis uns objectius clars. No serveix de res el fet de relacionar-se amb un infant perquè sí, sinó que cal que hi hagi un treball. Una cosa és compartir un espai amb aquest i l'altra cosa és voler fer que hi hagi una millora en la qualitat de vida d'aquest infant, ja no només en l'àmbit personal, sinó en com aquest interactua amb el seu entorn. Així doncs, considero que és essencial tenir uns objectius definits, així com una bona planificació del què i el com es vol fer, només així serà possible que succeeixin canvis en l'infant amb TEA.

Pregunta 13. Quines habilitats consideres que hauria de tenir un educador social, a diferència d'altres professionals, per intervenir amb nens amb TEA?

Evidentment, ha de ser una persona empàtica i ha de tenir moltíssima paciència. Sé que sona molt típic el tema de l'empatia, i que aquesta és molt important en totes les àrees professionals, però ho dic perquè sovint tenim tendència a enfadar-nos amb l'infant amb TEA perquè crida, plora, s'enfada o qualsevol cosa... No obstant això, com a professionals és crucial tenir en compte i conèixer perquè l'infant està així, què és el que ha provocat aquesta reacció... En la majoria dels casos les desregulacions emocionals no sorgeixen perquè sí, sinó que es pot trobar un motiu. Per això, considero que l'empatia és clau per poder intervenir i ajudar al col·lectiu infantil amb TEA.

Un altre aspecte que crec que és important en aquest cas és l'originalitat, així com la innovació, en la mesura en què vols treballar quelcom i has de trobar la manera per fer-ho adequant-te a l'infant, a les seves necessitats i als seus interessos.

I, finalment, és crucial tenir una mirada global de la situació de l'infant, és a dir, conèixer el seu entorn i entendre el perquè de les seves reaccions.

Pregunta 14. Consideres que hi ha prou informació i vies de formació per a poder donar un servei de qualitat en relació amb el col·lectiu tractat?

Actualment, informació i cursos formatius sobre l'autisme n'hi ha moltíssims, ja que en els últims anys s'ha tornat un tema estrella. Però clar, del fet que existeixi al fet que sigui de qualitat hi ha un gran pas. No obstant això, en treballar amb persones és evident que cada cas individual és particular i nou, i el que et pot servir amb un, pot no servir-te amb un altre. És evident que formar-se és importantíssim, però l'experiència ho és encara més. Així doncs, com a professional cal que adoptis una mirada crítica sobre la tasca que estàs duent a terme i el que es pot millorar.

Pregunta 15. Quin paper consideres que hauria de tenir la família (o les persones a càrrec de l'infant) en aquest procés? Com hauria de ser la relació entre el professional i aquesta?

La família i els professionals haurien d'anar sempre agafats de la mà, cosa que no sempre succeeix. Si no hi ha un acord, ja pots fer com a professional el que vulguis, que si a casa de l'infant es fa justament el contrari és impossible veure canvis. Al cap i a la fi, el professional està unes hores amb l'infant només. I ja no només que la família intenti complir amb la tasca i els aprenentatges que vol fer l'educador, sinó que aquest ha de conèixer la situació que es dona a casa.

Per exemple, si jo com a professional intento treballar l'alimentació saludable i a casa només et donen patates fregides i el biberó, no serveix de res el treball fet. Però potser és que la família arriba a casa a les vuit del vespre de treballar tot el dia, tenen tres fills més i l'últim que volen és aguantar la desregulació emocional de l'infant amb TEA, que saben que d'aquí a dues hores hauria d'estar dormint perquè l'endemà s'ha d'aixecar aviat perquè té escola. D'aquí sorgeix la importància de saber la situació i el context familiar que hi ha al darrere, així com la comunicació entre professional i famílies, de manera que es puguin evidenciar canvis i treballar de forma conjunta.

ANNEX 5. ENTREVISTA 1.3

Soc la Claudia Bou, estudiant de quart curs del grau en Educació Social a la Facultat Pere Tarrés (URL), i estic desenvolupant una recerca sobre l'impacte que té el joc com a eina educativa en el desenvolupament dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA). M'interessa conèixer l'opinió i els punts de vista dels professionals que intervenen en la vostra entitat, per tal de conèixer quins són els aspectes fonamentals en la intervenció socioeducativa d'aquest col·lectiu. Així doncs, voldria identificar els aspectes claus a tenir en compte a l'hora de dur a terme l'actuació professional i comprovar l'impacte que comporta la seva execució.

Nom de l'entrevistat: Clàudia Badenes

Organització on treballa: Fundació Roser de Maig

Formació: Educadora Social

Sobre el joc

- **Sobre la importància del joc:**

Pregunta 1. Quina consideres que és la importància del joc en la infància?

Per a mi, el joc és una aspecte vital per al correcte desenvolupament tant físic com psíquic, ja que aquest ajuda als infants a relacionar-se, desenvolupar-se de forma òptima i a créixer, dotant-los així d'eines per a la seva vida en el futur.

Pregunta 2. Quins beneficis aporta el joc en els infants?

Segons el meu criteri, crec que el joc ajuda als infants i els ensenya a relacionar-se, els ajuda a comunicar-se, a entendre's, a desenvolupar la seva empatia i habilitats socials, a més de millorar la seva intel·ligència (a molts nivells i de tots els tipus). A part, a nivell físic també el trobo molt beneficiós, en tant que els ajuda a nivell motriu, a mantenir-se en forma, en la seva resistència, entre altres.

Pregunta 3. Creus que treballar continguts i habilitats, així com l'adquisició d'informació, de l'infant amb TEA, és més senzill mitjançant el joc?

Doncs jo soc partidària de pensar que el joc és una via molt eficaç i directe per connectar i entendre als infants, sobretot en els casos de nens i nenes amb TEA, que sovint tenen una comunicació més física o corporal i que, en la majoria de casos, presenten dificultats en la comunicació verbal.

Així doncs, es pot aprendre molt i conèixer a aquests infants, analitzant les dinàmiques i conductes que sorgeixen del joc. A més, pots arribar a aconseguir que aquests s'acostin i interaccionin amb un grup, així com millorar o fomentar la creació d'un vincle entre aquest i el professional.

En resum, el joc crec que és una bona estratègia perquè aquests nens aprenguin d'una forma més adequada a les seves característiques personals.

- **Sobre el joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 4. Creus que els infants amb TEA tenen la capacitat de jugar?

Depèn del grau de TEA que tingui l'infant, però sí clar, només s'ha de trobar el joc adequat per a cada persona. Tots tenim la capacitat de jugar, costarà més o menys participar en un joc en un altre, però la capacitat hi és.

Pregunta 5. Quines diferències hi ha entre el joc d'un infant amb autisme i un que no en té?

Em repeteixo, depenent del grau, però en els casos en que jo m'he trobat com a professional, el grau és molt baix, de manera que aquests es troben plenament integrats amb la resta de companys, de manera que poden jugar d'igual manera. Soc conscient, però, que en casos on el TEA és major, cal adaptar els jocs a aquests infants.

En definitiva, penso que cal tenir molt present de qui tenim davant a l'hora de dur a terme la tasca professional i, sobretot, en casos de nens amb autisme basar el joc en els seus interessos per tal que aquests participin de forma activa, ja que sinó serà gairebé impossible captar la seva atenció.

Pregunta 6. L'ús del joc com a eina educativa en els infants amb autisme resulta útil? Per què?

Segons el que jo he viscut en la meua vida professional, és una estratègia molt útil. En el meu cas, es tractava d'un espai on hi havia tant infants amb autisme com infants neurotípics, de manera que a partir del joc podia assolir que s'acostessin al grup d'iguals i que es creessin vincles molt forts de confiança tant amb mi com amb la resta de companys. Així doncs, és una manera d'acostar-se a ells i, sobretot, de treballar quelcom, ja no només vincles, sinó molts altres aspectes com la comunicació, l'àmbit emocional o trets físics, entre altres.

Pregunta 7. Quina tipologia de jocs resulten més efectius a l'hora d'intervenir amb infants amb TEA?

Els casos d'infants amb TEA amb els que m'he trobat eren molt útils els visuals, ja que per a ells és molt més fàcil retenir i entendre el funcionament del joc aleshores.

A més, per la meua experiència, solen sentir-se més motivats davant aquesta tipologia de jocs.

Pregunta 8. Quins inconvenients has pogut observar a l'hora de dissenyar i implementar aquesta estratègia en infants amb autisme?

Sobretot els jocs que requereixen imaginació o que necessiten de creativitat resulten força complicats de dur a terme. N'és un exemple el joc de "Polis i cacos", per a un infant amb autisme és difícil entendre la idea d'entrar en una "presó" fictícia, de ser "policies".

- **Sobre l'impacte del joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 9. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA en relació amb la dimensió física i conductual?

Doncs trobo que el joc és molt beneficiós, sobretot en l'àmbit conductual. Un dels canvis que jo trobo és el fet que quan es tracta d'un grup millora molt l'apropament amb aquest.

Pregunta 10. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA pel que fa a la dimensió cognitiva i del llenguatge?

Normalment acostumen a fer-se entendre amb gestos o sorolls, poques paraules utilitzen. Així doncs, els jocs promou a obrir-se, a millorar la seva comunicació, al fet de fer-se entendre... A part, en relació amb el grup, aprenen a comunicar-se amb el grup i desenvolupen actituds més sanes i obertes.

Pregunta 11. Quins canvis s'observen amb el joc en el desenvolupament d'infants amb TEA en la dimensió social i emocional?

Igual m'estic repetint, però la millora de les relacions és molt notable, es desenvolupen vies de comunicació que ajuden a que les interaccions socials siguin de millor qualitat. Pel que fa a la relació amb el professional, millora molt l'enteniment amb aquest, i pel que fa al seguiment de normatives o el respecte dels límits també es veu una millora. D'altra banda, considero que l'empatia també es un punt que es desenvolupa de forma molt òptima a través de la metodologia del joc.

Sobre el rol de l'educador social

- **Sobre la tasca professional de l'educador social amb infants amb TEA:**

Pregunta 12. Quin creus que és l'objectiu principal de la tasca de l'educador social envers els infants amb autisme?

Considero que és importantíssim arribar a entendre els que aquests infants volen comunicar-nos, així com tenir en compte els seus desitjos i les seves necessitats, respectant en tot moment la

seva autodeterminació. A més, trobo essencial acompanyar a aquests nens en el seu procés de creixement i desenvolupament integral, sobretot tenint en compte que en la infància es produeix una de les etapes vitals més rellevants en l'evolució de la persona. En aquest sentit, oferir-los eines per a que això pugui dur-se a terme de la millor manera i fomentar el màxim desenvolupament de les seves capacitats és quelcom crucial en la tasca professional.

Pregunta 13. Quines habilitats consideres que hauria de tenir un educador social, a diferència d'altres professionals, per intervenir amb nens amb TEA?

Per a mi les habilitats més importants és la comunicació, tant pel que fa a transmetre com a rebre, dinamisme, capacitat de creació per adaptar-se a tots els casos particulars, així com capacitat per desenvolupar vincles. A part, ser pacient és un dels aspectes principals a l'hora de treballar amb el col·lectiu d'infants amb autisme, ja que sense aquesta és molt complicat poder exercir de manera professional amb aquests.

Pregunta 14. Consideres que hi ha prou informació i vies de formació per a poder donar un servei de qualitat en relació amb el col·lectiu tractat?

Jo opino que encara queda molta feina per fer. Les formacions concretes i específiques ajuden molt, però trobo que encara hi ha molts aspectes de millora necessaris. Segons la meua experiència, l'autisme és un dels àmbits que a la carrera no es treballa de forma concreta, els coneixements que proporcionen sobre això és limitat, d'aquí la importància d'haver de fer formacions complementàries que permetin oferir una actuació de qualitat.

Pregunta 15. Quin paper consideres que hauria de tenir la família (o les persones a càrrec de l'infant) en aquest procés? Com hauria de ser la relació entre el professional i aquesta?

Doncs crec que sempre hauria d'existir una comunicació fluida, de la mateixa manera que cal coordinació i cooperació entre la família i els professionals. De totes maneres, penso que hi ha espais en els quals la família no ha d'intervenir, tot i que sí que ha d'estar informada, per tal de proporcionar als infants espais per a ells i fomentar la seva independència.

ANNEX 6. ENTREVISTA 2.1

Soc la Claudia Bou, estudiant de quart curs del grau en Educació Social a la Facultat Pere Tarrés (URL), i estic desenvolupant una recerca sobre l'impacte que té el joc com a eina educativa en el desenvolupament dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA). M'interessa conèixer l'opinió i els punts de vista de familiars d'infants amb autisme, per tal de conèixer quins són els aspectes fonamentals a tenir en compte a l'hora de dur a terme l'actuació professional i comprovar l'impacte que comporta la seva execució en el col·lectiu comentat.

Nom de l'entrevistat: Montserrat

Relació amb l'infant amb TEA: mare del Pau (11 anys).

Sobre l'autisme

- **Sobre les afectacions del TEA:**

Pregunta 1. En el cas del vostre fill, quines àrees del desenvolupament es veuen afectades pel TEA?

Jo et diria l'àrea de la comunicació, especialment envers els altres, tant pel que fa a comunicar com per rebre-la. A més, també destacaria l'àrea de les relacions socials a conseqüència de la primera.

Sobre el joc

- **Sobre el joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 2. Quina consideres que és la importància del joc en la infància?

Crec que és molt important, no només perquè a partir d'aquest aprenen a desenvolupar-se, sinó perquè és com es relacionen. Aleshores, considero que el joc aporta aquesta faceta més en l'àmbit relacional, que aquí és on anem una mica coixos, no?

Pregunta 3. Creus que treballar continguts i habilitats, així com adquirir informació de l'infant amb TEA, és més senzill mitjançant el joc?

Doncs no sabria dir-te... Jo crec que depèn de cada infant saps com pots arribar a ell. Hi ha nens que, per exemple en el cas del meu fill, és a través de la cançó i de la música.

Per això dic, segurament hi ha infants que sí que la millor manera és a través del joc. En aquest sentit, crec que el més important és tenir clar quins són els interessos de l'infant, de manera que quan els trobes tens un fil molt potent del qual tirar. A vegades, però, és difícil trobar interessos que els motivin... Però és el que et dic, com més interessos trobes, més fàcil és que ell pugui estar atent a tu i puguis aconseguir que surti una mica de la seva caixeta.

Pregunta 4. Creus que els infants amb TEA tenen la capacitat de jugar?

Sí, totalment. No crec que el fet que un nen jugui depengui de si aquest té autisme o no.

Pregunta 5. En el cas de tenir altres fills, heu observat diferències entre la manera de jugar d'un infant amb autisme i un que no?

Sí, a més són bessons, així que les diferències encara són més òbvies. Clar de petits, que és quan vam començar a veure coses en el Pau que ens cridaven l'atenció, comparàvem molt la manera de jugar d'un i de l'altre. Veiem com ell volia jugar sol i preferia la repetició, ja que el saber què passarà i l'anticipació li aportava seguretat, i la seva germana buscava just al contrari, que estiguessis per ella, que juguéssim conjuntament...

El que sí que destaco, però, és que actualment, després de molt treball amb el Pau, ara juga moltíssim amb nosaltres, sobretot amb la seva germana, la busca molt. Per exemple, quan van els dos en patinet veus com ell s'espera que arribi ella, va mirant sempre cap endarrere per saber que està allà... Vull dir amb això que realment hi ha molt marge de millora, i que amb un bon treball acostumes a veure una evolució molt bona en aquests infants.

- **Sobre l'impacte del joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 6. S'ha utilitzat el joc com a eina educativa en el cas del vostre fill?

Sí, moltíssim. Evidentment, intentem sempre utilitzar-ho. És que clar, jo t'he dit la música, però en realitat la música no deixa de ser un joc, on pots fer ús de cançons, entre altres coses, per a treballar múltiples coses amb l'infant.

Només en cas que s'hagi respost afirmativament a l'anterior:

Pregunta 7. Quins canvis has notat en aquest gràcies a la intervenció?

És el que et deia abans, quan l'infant té interès en què s'està fent, els canvis acostumen a ser grans, i veus com ell vol continuar fent allò, que ho busca i t'ho demana, la qual cosa beneficia molt al seu desenvolupament. La dificultat està a trobar aquest interès, el joc que li va bé i que el motiva, perquè no tots els jocs són per a tots els nens. Jo recordo que li posava plastilina al Pau i no li interessava gens ni mica, no li feia ni cas. Aleshores, potser a ell no, però a un altre nen això és la via més eficaç per treballar.

Pregunta 8. Quina tipologia de jocs han resultat més efectius en la intervenció amb el vostre fill?

Doncs el que et comentava de la música i les cançons, són molt útils perquè hi ha una motivació per part d'ell. Però, sobretot, els que hi ha una recompensa, i així és com treballen a l'escola. O sigui, quan parlo de recompensa em refereixo al fet que saps el que li agrada, de manera que quan ets conscient que s'ha de treballar alguna cosa que no, ell ha de poder saber que després farà alguna cosa que li interessa. Així doncs, amb el Pau, quan a vegades fa jocs que no li agraden, més de seriació o de coses així, ell sempre sap que més tard hi haurà com un reforçador, de manera que hi ha una mena de motivació en tot moment.

Pregunta 9. Quins consells o recomanacions donaries a altres famílies que estiguin rumiant l'ús del joc com a eina educativa en infants amb TEA?

Ara surto una mica del joc, i després torno. El consell sempre és l'acceptació de la situació per part de les famílies. Si tu no ets capaç d'acceptar el teu fill tal com és, és impossible que l'ajudis. Aquest és el primer pas, ja pots fer-ho com vulguis, de manera que tothom hauria de fer-hi èmfasi i treballar-hi.

Pel que fa al tema del joc, el primer que s'ha de fer és buscar quin és l'interès de l'infant, és la base. Si no hi ha motivació, no en trauràs res. Aleshores, cal analitzar bé les facetes d'ell que tu observes i a partir de les quals pots treballar, ja siguin pilotes, trencaclosques, sigui el que sigui. Així doncs, quan es troba un interès real, es poden treballar milers de coses, adaptant aquell joc a què es vol treballar tenint present la part que li agrada a ell.

Sobre el rol de l'educador social

- **Sobre la tasca professional de l'educador social amb infants amb TEA:**

Pregunta 10. Quin paper creus que desenvolupa l'educador social en el disseny i la implementació de programes basats en el joc com a eina educativa en infants amb TEA?

A veure, és complicat respondre't, més que res perquè per nosaltres ja és complicat l'accés al professional. O sigui, pel que fa a Seguretat Social, l'accés és a partir d'una llista d'espera molt llarga, i quan és aconseguir accedir, les visites són poques i espaiades. Aleshores, aquest accés només el tens si econòmicament t'ho pots permetre. Per tant, aquest és per mi el problema més important.

A partir d'això, un altre problema que jo veig és que, per exemple, hi ha molts tipus d'autisme de la mateixa manera que hi ha molts tipus de nens. Així doncs, cada nen necessita un tipus de professional. Hi ha infants que necessiten tirar més per terapeutes ocupacionals, d'altres per

educadors socials, psicopedagogs, logopedes, etcètera. Aleshores com a família, sense tenir els coneixements en un primer moment, has d'encaminar al teu fill, sent això una gran dificultat com a mare o pare. A més, crec que hi ha com una parcel·lació de les professions, com que estan totes molt separades, i no hi ha un que et digui "doncs el teu fill necessita anar cap aquí", de manera que el paper de la família, la seva capacitat econòmica i de moviment és essencial per poder evolucionar.

I sobre el que em preguntaves, crec que el principal objectiu d'un educador social en relació amb els infants amb autisme és trobar un interès o una font de motivació que resulti eficaç per treballar múltiples coses. Si no es té en compte això, per molt que es vulgui treballar "x" cosa, no es veurà cap canvi en ell i molt menys una evolució de millora.

Pregunta 11. Quines habilitats consideres que hauria de tenir un educador social, a diferència d'altres professionals, per intervenir amb nens amb autisme?

Jo crec que ha de ser una persona camaleònica, és a dir, ha de tenir la capacitat de ser diferent i adaptar-se a cada nen, d'agafar i entrar en ell per poder moure's de manera que realment s'obtinguin resultats. Si tu com a professional utilitzes el mateix mètode amb tothom, fracassaràs, pel fet que cada persona és diferent i no totes les metodologies són útils per a tothom.

Pregunta 12. Consideres que els professionals que treballen amb infants amb TEA estan qualificats?

Sí, jo crec que sí. El que passa és que el TEA és molt ampli, i és el que dic, a vegades no és tant la qualificació, si no la capacitat que es té de canvi i d'adaptació a la persona que tens davant. Sense aquesta capacitat, com deia abans, fracassaràs segur. Això ho veig amb els companys de classe del meu fill. Són quatre, però tots tan diferents... I veus com cada un necessita coses diferents...

Aleshores, si tu com a professional no ets capaç d'adaptar-te a l'infant, per molts coneixements que tinguis, no te'n sortiràs.

Pregunta 13. Com ha estat la col·laboració amb els educadors socials en el procés d'implementació del joc com a eina educativa en relació amb el vostre fill? Canviaries algun aspecte de la relació entre els professionals i la família que vau experimentar?

La relació ha estat bona. Jo sempre que he tractat amb qualsevol professional, ara perquè el Pau ja és més gran, però quan era més petit tu estaves dins de les sessions. No només perquè és massa petit, sinó perquè també pots adquirir coneixements que després seran útils a casa i que permetran l'evolució real del nen, no? Realment estic molt agraïda als professionals que ha tingut el Pau. N'he passat per molts, i cada un d'ells ha aportat alguna cosa de profit.

Considero que una manera per maximitzar l'evolució molt més és que tot el que es treballa dins de la sessió es pugui extrapolar a casa, a l'autonomia i al dia a dia. Com a pare o mare pots fer que el camí d'aquests nens sigui més fàcil, sobretot en aquelles coses que ni ells entenen, a partir de jocs que estiguin posats dins de la rutina diària.

I, sí, el que jo canviaria és que, tot i que ara després de tant de temps ja tens més coneixements, però al principi, que estàs com començant, crec que hi ha molts judicis sobre els pares dels nens amb autisme. Molts cops et volen col·locar molt a lloc, i et tracten com si fossis un ignorant, i crec que no fa falta, perquè en realitat tots busquem el mateix. No és fàcil ser pare o mare d'un nen que necessita suport i una atenció determinada, per això considero que l'acompanyament, en molts casos, podria ser millor i més empàtic.

ANNEX 7. ENTREVISTA 2.2

Soc la Claudia Bou, estudiant de quart curs del grau en Educació Social a la Facultat Pere Tarrés (URL), i estic desenvolupant una recerca sobre l'impacte que té el joc com a eina educativa en el desenvolupament dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA). M'interessa conèixer l'opinió i els punts de vista de familiars d'infants amb autisme, per tal de conèixer quins són els aspectes fonamentals a tenir en compte a l'hora de dur a terme l'actuació professional i comprovar l'impacte que comporta la seva execució en el col·lectiu comentat.

Nom de l'entrevistat: Mercè

Relació amb l'infant amb TEA: mare del Marc (17 anys).

Sobre l'autisme

- **Sobre les afectacions del TEA:**

Pregunta 1. En el cas del vostre fill, quines àrees del desenvolupament es veuen afectades pel TEA?

En el cas del Marc sempre s'han vist molt afectades les relacions socials. Li costa molt fer amistats i, sobretot, mantenir-les. És a dir, li costa molt tenir un grup d'amics, de fet no el té actualment, ja que no sap com apropar-se als altres. Ell vol, però no sap com relacionar-se amb ells, perquè les habilitats socials és un aspecte que no té gaire desenvolupat.

Sobre el joc

- **Sobre el joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 2. Quina consideres que és la importància del joc en la infància?

El joc és molt important, perquè és la manera de relacionar-se amb els seus iguals. A més, també és molt útil perquè aprenguin i treballin habilitats de les diverses àrees.

Recordo que quan el Marc era més petit volia jugar amb els altres nens, però com que no té les habilitats socials que hauria de tenir qualsevol infant, doncs li costava molt, no? Perquè potser ell volia jugar, però cap nen li deia per jugar, aleshores ell li donava una empenta, l'altre s'enfadava perquè li havia pegat i el Marc anava darrere seu, content perquè es pensava que estaven jugant a tocar i parar. A més a més, quan era més petit, el seu joc era més agressiu.

D'altra banda, des de petit va els dissabtes a l'esplai, el Marc només participava en aquells que li agradaven, de manera que si ell els trobava avorrits o poc interessants doncs no ho feia. Així doncs, els jocs més sedentaris o les manualitats no l'atreïen gens. En canvi, quan eren jocs més motrius i físics, com l'aranya peluda i coses així, era el primer a voler jugar.

Pregunta 3. Creus que treballar continguts i habilitats, així com adquirir informació de l'infant amb TEA, és més senzill mitjançant el joc?

Per descomptat. De fet, les teràpies que el Marc feia, eren quasi totes a través del joc i de la creació de situacions reals per poder treballar-ho tot de forma més senzilla. La veritat és que des del joc es poden treballar moltes coses.

Per exemple, a partir del joc amb titelles estan aprenent com relacionar-se amb l'altre. Mitjançant una espècie de teatre doncs es treballa aquest aspecte. "Mira, aquest és el Pere, el teu amic", "Li has de demanar això al Pere", no sé què, i així a poc a poc es van treballant les habilitats socials.

Pregunta 4. Creus que els infants amb TEA tenen la capacitat de jugar?

Sí, per descomptat. Considero que tot es basa en el joc. Sense adonar-se'n molts cops de què ho estan fent, es treballen moltes coses, però en la majoria dels casos d'infants amb autisme és a través del joc.

Tot i això, cada nen amb autisme és completament diferent, o sigui, no hi ha dos autistes iguals. Clar, l'autisme és una condició, i cada infant té unes habilitats, uns interessos o preferències, unes maneres de fer... I aquí entra la importància dels plans individualitzats, perquè sempre s'ha obligat a integrar a la persona dins d'un grup d'iguals, però molts cops necessitem ser conscients de la persona que tenim davant i que, pot ser, no és igual que la resta, o té unes necessitats diferents que cal atendre.

Pregunta 5. En el cas de tenir altres fills, heu observat diferències entre la manera de jugar d'un infant amb autisme i un que no?

Moltíssimes. L'Arnau, el meu fill gran, era molt bon nen, molt tranquil, deixava sempre els jocs endreçats i polits. En canvi, el Marc era més "destroyer", no tenia paciència, a l'hora de fer un trencacloques, per exemple, si no trobava una peça, ho desmuntava i ho trencava tot... Així que sí, el joc entre l'un i l'altre era d'allò més diferent.

Sempre pensava, "ostres, són dos nens, però totalment diferents". Aleshores, encara no tenia cap diagnòstic, però ja intuïa que alguna cosa passava. Amb l'Arnau no havia tingut cap mena de problema, era un nen molt fàcil de portar, dòcil, sortíem a dinar o a sopar i es portava molt bé, me'l podia emportar a qualsevol lloc. En canvi, el Marc era impossible emportar-me'l, sempre estava cridant l'atenció. Es posava a cridar, la gent em mirava pensant "quin nen més maleducat", no? I això em limitava molt, perquè al final dius "on haig d'anar? Si vaig a un restaurant tothom em mirarà

si crida o fa coses inadequades per la seva edat", i no estaràs tota l'estona donant explicacions de dir "no, és que el meu fill és tal...", perquè aleshores no tenia cap diagnòstic i no sabia ben bé el que li passava, no? Jo veia que era diferent, la gent em mirava malament perquè et tatlaven de tenir un fill maleducat. Fins que al final ens van donar el diagnòstic i vaig dir "uf, no és que jo sigui una mala mare que no ha sabut educar al seu fill", sinó que el Marc tenia una condició que l'Arnau no havia tingut.

Aquí entrem una mica en la manca de diagnòstic, o el retard d'aquest, no? De fet, et podria ensenyar una carpeta amb el primer diagnòstic que li van fer al Marc per part del CDIAP, un diagnòstic en edat primerenca, que és quan es comencen a veure els primers símptomes. Aleshores, ens donen d'alta per ser un nen que li calen pautes, com si jo no li hagués marcat pautes suficients i per aquest motiu tenia aquesta actitud, no? I penses "són psicòlegs, i han vist que és un nen sense pautes". Posteriorment, a Vall d'Hebron, ja li van diagnosticar TDAH i, més tard, TEA. Però clar, es combinen les dues coses, aleshores té la manca de concentració a l'escola, la impulsivitat del TDAH i la condició del TEA, tot en un, i és "heavy".

Jo li dic moltes vegades a l'Arnau, que la millor teràpia, i mira que el Marc ha fet moltes hores de teràpia, jo he fet molts cursos, he llegit molt, però la millor teràpia és el germà que té. És bastant cansat quan conviu amb algú amb una diversitat, i només ho sabem els que convivim a casa amb algú amb diversitat la paciència que s'ha de tenir. I la paciència que ha tingut l'Arnau, el poder inclús estudiar el que està estudiant (Educació Social), per entendre millor el seu germà, o sigui, és la millor teràpia.

- **Sobre l'impacte del joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 6. S'ha utilitzat el joc com a eina educativa en el cas del vostre fill?

Sí. De fet, com t'he comentat abans, pràcticament totes les teràpies que ha fet el Marc s'han basat en el joc.

Només en cas que s'hagi respost afirmativament a l'anterior:

Pregunta 7. Quins canvis has notat en aquest gràcies a la intervenció?

Doncs diria que en l'àmbit cognitiu hi ha hagut canvis. A més, també pel que fa a concentració li ha anat molt bé, ja que l'ha ajudat a centrar-se més. També l'ha ajudat a treure's la por d'integrar-se dins d'un grup, que era un aspecte molt complicat en el Marc. Agafar més confiança seria la paraula, pel que fa a parlar amb altres. Perquè clar, hi ha molta gent que pensa "és que ells ja són feliços jugant sols". Bé, estan jugant sols perquè ningú s'ha molestat en apropar-se a ells.

Així doncs, pel que fa a competències i habilitats socials hi ha hagut una millora bestial, en relació amb l'atenció i la concentració també... I, principalment, ha estat això.

De fet, quan era més petit, molts cops passava a l'hora del pati amb el cotxe i el veia sol, així que el que ell feia era agafar un bloc de notes i dibuixar. A partir del dibuix ell expressava i manifestava com se sentia. Es passava el dia dibuixant. En l'actualitat, ja no dibuixa pràcticament, ja no li fa falta dur el quadern a sobre, perquè ja és capaç de relacionar-se. Està cursant un cicle d'informàtica, en el qual ja és capaç d'establir converses amb els seus companys. Per tant, les habilitats socials i comunicatives han estat una millora evident en el seu procés. En resum, crec que a part de tot això, la intervenció li ha permès ser més segur respecte a ell mateix.

Pregunta 8. Quina tipologia de jocs han resultat més efectius en la intervenció amb el vostre fill?

Doncs et diria que els jocs més dinàmics i de moviment, ja que necessitava desfegar-se. El fet de tenir TEA combinat amb TDAH, feia que necessités bellugar-se tota l'estona. Així que era a partir d'aquests jocs que no només ell alliberava tensions, sinó que permetia fer altres aprenentatges.

A més, també crec que és molt important trobar els seus interessos i motivacions. Per exemple, ell va estar un temps fent teràpia amb gossos, ja que li agradaven molt els animals. Aquesta va resultar molt profitosa i bona per a ell. O sigui, a ell no li agradava anar a teràpia, però les ganes de veure als gossos eren majors. Van crear un vincle d'allò més maco amb ells. A més, el Marc sentia que tenia una responsabilitat pel que fa a la cura dels animals. Així que trobar quines coses li agraden a l'infant resulta essencial.

Pregunta 9. Quins consells o recomanacions donaries a altres famílies que estiguin rumiant l'ús del joc com a eina educativa en infants amb TEA?

Doncs els aconsellaria que escoltessin al nen. En cap cas crec que s'hagi d'actuar segons les preferències de l'adult, sinó des de les de l'infant amb TEA, perquè el resultat aleshores serà que aquest es frustra i no evolucioni, derivant en una situació negativa tant per a ell com per al seu entorn. Aleshores, considero que s'ha d'intentar que aquest estigui còmode i interessat en tot moment per tal de millorar.

I, sobretot, un aspecte que vull destacar són les rutines. Els nens amb TEA acostumen a voler saber d'avançat el que passarà. En aquest sentit, la improvisació, els canvis sobtats i les sorpreses els destaroten totalment i els bloquegen.

Sobre el rol de l'educador social

- **Sobre la tasca professional de l'educador social amb infants amb TEA:**

Pregunta 10. Quin paper creus que desenvolupa l'educador social en el disseny i la implementació de programes basats en el joc com a eina educativa en infants amb TEA?

Crec que l'educador social és primordial en aquest sentit. Són els encarregats d'escoltar als infants, detectar les seves necessitats, buscar quins són els seus interessos, les seves preferències, i a partir d'aquí adequar els jocs que puguin agradar-los per tal de treballar aquells aspectes d'interès.

A més, crec que és una figura essencial en el context escolar, de manera que hauria d'estar en totes les escoles i instituts. En moltes ocasions, els pares de nens amb autisme ens hem sentit sols i abandonats en aquest àmbit, i d'haver tingut un educador social que pogués ajudar-nos a nosaltres com a familiars i atendre els infants i a les seves necessitats hagués sigut brutal.

Pregunta 11. Quines habilitats consideres que hauria de tenir un educador social, a diferència d'altres professionals, per intervenir amb nens amb autisme?

Sobretot, saber escoltar, de manera que aquests nens tinguin alguna persona referent en la qual confiar quan es té algun problema, algú que sàpiga atendre les seves necessitats, saber gestionar situacions de crisi i donar-los eines i consells per aquells moments en els quals l'infant està nerviós, i que faci que el nen estigui segur que sempre hi haurà un professional que l'escoltarà i l'acompanyarà sense ser jutjat.

A més, també destacaria que ha de ser una persona activa i dinàmica, que tingui ganes de participar de forma directa amb aquests infants. És a dir, que si es fa una dinàmica, ell també participi, motivant i sent un exemple per a l'infant, la qual cosa no crec que un psicòleg faci. Tenint en compte el context escolar que et comentava abans, per exemple si veus que l'infant està sol a l'hora del pati o, en edats més avançades estan enganxats al mòbil, doncs agafar una pilota i dir "vinga va, anem a jugar tots junts", treballant així cohesió, vincles, habilitats socials, etcètera.

Pregunta 12. Consideres que els professionals que treballen amb infants amb TEA estan qualificats?

Segons el que jo he viscut o he pogut veure, considero que no.

Pregunta 12b (només en cas que la resposta anterior sigui negativa). Quines competències o actituds creus que han mancat en el vostre cas en particular?

Crec que un error molt gran és generalitzar. En el cas del Marc, per exemple, quan li van diagnosticar el TEA van considerar directament que no podia seguir en una classe ordinària, que havia d'acudir a una escola especial, quan realment no era així, perquè pel que fa a continguts escolars no anava malament.

A més, en aquesta en teoria s'havia d'atendre de manera més individualitzada les necessitats de cada infant, però en la pràctica era diferent. En comptes de cada un dels cinc alumnes que hi havia a l'aula tingués un pla individualitzat, tot i ser dos professionals, tots cinc tenien el mateix pla, perquè donava massa feina atendre les necessitats particulars de cada un d'ells, tot i que cada un en tenia de diferents.

En diverses ocasions ens hem trobat amb barreres. En comptes de treballar conjuntament i prioritzar la millora del meu fill, em vaig trobar amb moltes dificultats per part dels professionals. Inclús recordo que una professional de l'EAP no em deixava entrar a les reunions, quan se suposa que l'ideal seria poder treballar en conjunt família i professionals, per fer que l'infant millorés el màxim possible.

He hagut de lluitar molt amb diversos professionals per aconseguir una atenció de qualitat, perquè no tractessin al meu fill com a un cas perdut, per dir-ho així, per a una inclusió en la vida quotidiana i normal, ja que en repetides ocasions és com que se'l treien de sobre.

Pregunta 13. Com ha estat la col·laboració amb els educadors socials en el procés d'implementació del joc com a eina educativa en relació amb el vostre fill? Canviaries algun aspecte de la relació entre els professionals i la família que vau experimentar?

Doncs destacaria el fet que per la Seguretat Social és molt complicat atendre bé els casos com els del Marc. Es tracten de visites molt espaciades en el temps i de poca durada, de manera que no queda un altre remei que acudir a professionals privats. Imagina't que cada quatre o cinc mesos tenies només mitja hora, i això no serveix per res. Així doncs, vaig haver de contractar a un professional de forma privada. A més, no només treballava amb el Marc, sinó que a nosaltres com a família ens donaven pautes per treballar a casa també, ja que l'estona de teràpia és insuficient per si sola. Professionals i famílies han de treballar conjuntament per veure millores.

O sigui, al final, les famílies hem de fer un gran esforç per poder permetre als nostres fills teràpies de qualitat, i per moltes beques que puguin donar, resulten insuficients per cobrir-ho tot. I en el cas del Marc no, però en els casos de TEA no verbal, per exemple, necessiten psicòlegs, logopedes, etcètera. En resum, que és una despesa brutal per a les famílies, hi ha de fer un esforç econòmic molt gran.

ANNEX 8. ENTREVISTA 2.3

Soc la Claudia Bou, estudiant de quart curs del grau en Educació Social a la Facultat Pere Tarrés (URL), i estic desenvolupant una recerca sobre l'impacte que té el joc com a eina educativa en el desenvolupament dels infants amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA). M'interessa conèixer l'opinió i els punts de vista de familiars d'infants amb autisme, per tal de conèixer quins són els aspectes fonamentals a tenir en compte a l'hora de dur a terme l'actuació professional i comprovar l'impacte que comporta la seva execució en el col·lectiu comentat.

Nom de l'entrevistat: Mònica

Relació amb l'infant amb TEA: mare de l'Arlet (11 anys).

Sobre l'autisme

- **Sobre les afectacions del TEA:**

Pregunta 1. En el cas de la vostra filla, quines àrees del desenvolupament es veuen afectades pel TEA?

Doncs l'Arlet, principalment, no té llenguatge. Ara mateix l'Arlet té onze anys, i té autisme no verbal, o sigui, no diu absolutament res. Només diu una paraula, que és "no", per la resta no diu res més.

També, sobretot, el que li passa és que té interessos molt restringits. I tot el tema del joc i el que és la imitació i els aspectes més abstractes, li costen moltíssim. Així doncs, és una de les parts que també té com més afectades. I, quant a mobilitat, també té problemes en el processament sensorial, en segons quins moviments.

Sobre el joc

- **Sobre el joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 2. Quina consideres que és la importància del joc en la infància?

Bé, en general és la seva forma d'aprenentatge des de l'inici de la vida. Per tant, a través del joc és com aprenen tota la resta d'àrees, i més quan són tan petits. I en el cas dels infants amb TEA encara més, perquè com que a part s'accentua que no tenen interessos, doncs és a través del joc que aconseguim que s'interessin per alguna cosa, tot i que sigui a través d'interessos encara més restringits, és a dir, jocs més restringits.

Pregunta 3. Creus que treballar continguts i habilitats, així com adquirir informació de l'infant amb TEA, és més senzill mitjançant el joc?

Sí, perquè és que final és l'única manera a través de la qual pots obtenir informació d'ells. En la majoria dels casos no són capaços d'explicar-te, ni tu pots veure-ho d'una altra manera. Sí que és cert que ho podries fer a través del llenguatge no verbal, per exemple, però costaria bastant més.

Pregunta 4. Creus que els infants amb TEA tenen la capacitat de jugar?

No considero que la tinguin, però sí que amb treball es pot arribar a desenvolupar aquesta capacitat.

Pregunta 5. En el cas de tenir altres fills, heu observat diferències entre la manera de jugar d'un infant amb autisme i un que no?

Bé, jo no tinc més fills, però sí que he tingut contacte proper amb altres infants. Així que la meua resposta és que sí, totalment. De fet, l'Arlet, des de petitona, va ser un infant normal amb el seu desenvolupament, fins als divuit mesos. Per tant, feia els típics jocs de falda, jocs de palmetes, d'històries, d'imitació, és a dir, els jocs normals de bebès. I va ser a partir dels divuit mesos que va tenir com una regressió. Aleshores, va ser a través del joc que ens vam adonar que feia, per exemple, moviments molt repetitius amb parts o objectes d'alguns jocs, que no els utilitzava com hauria de fer-ho, etcètera. Tot això va ser una miqueta del detonant de dir "ui, què està passant", no? És a dir, evidentment hi havia una part referent al tema social, però a través del joc va ser una de les alarmes que ens va cridar més l'atenció, perquè de cop va deixar de jugar com jugaria un nen neurotípic.

- **Sobre l'impacte del joc en els infants amb TEA:**

Pregunta 6. S'ha utilitzat el joc com a eina educativa en el cas de la vostra filla?

Sí, s'ha treballat molt amb l'Arlet el tema del joc. A l'Arlet li vam detectar el TEA als dos anys, aleshores va ser un diagnòstic molt precoç i, també, la veritat és que, al final, si tens possibilitats és tot més fàcil.

Imagino que tu sabràs que quan et detecten autisme i vas al CDIAP, només tens 3 quarts d'hora a la setmana, i el que fan aquí és que a través del joc, intenten captar l'atenció de l'infant per començar a desenvolupar certes àrees i habilitats. Doncs, nosaltres vam tenir la sort, o l'avantatge, de poder contractar una noia que venia aquí a casa i ens feia teràpia. O sigui, el que fèiem era teràpia cognitiva conductual a través del joc amb l'Arlet, aquí a casa i amb tots els familiars que interactuàvem amb ella.

Aleshores, des de molt petitona, amb l'Arlet a través del joc i dels seus interessos hem pogut millorar molt el contacte visual, hem pogut instrumentalitzar-la molt, entre altres coses, però perquè

teníem una persona aquí a casa que, durant pràcticament dos anys, va estar dos dies a la setmana contínuament ensenyant-li a ella maneres de jugar que resultaven molt beneficioses, i a nosaltres com havíem d'interactuar amb l'Arlet.

Només en cas que s'hagi respost afirmativament a l'anterior:

Pregunta 7. Quins canvis has notat en aquest gràcies a la intervenció?

Bé, nosaltres amb l'Arlet el que vam notar de seguida, primer de tot, és la connexió que establíem amb ella a través del joc. L'Arlet, possiblement, no és una nena que amb el tema del joc simbòlic, el qual no té i li costa molt, puguis connectar, però amb el tema social està molt oberta. Per això, és més senzill sempre la interacció amb ella a través del joc.

Cada nen amb autisme, però, és diferent. En el cas de l'Arlet, per exemple, és més un joc més social, en el que ella ha d'interactuar amb tu, doncs, per exemple, a través de pessigolles o un joc molt més físic. Tot el que siguin jocs més de sobretaula, de pintar o d'intercanvi de peces, l'avorreixen absolutament i aquí aleshores la perds, per dir-ho així.

Aleshores, a través del seu interès així com més social i d'interacció és possible connectar amb ella, se li pot ensenyar l'acció-reacció, que tingui una resposta adequada a un determinat joc, etcètera. Així doncs, el que hem notat a través del joc és, bàsicament, millores en la connexió que podíem establir amb l'Arlet, que d'una altra manera no era possible.

Pregunta 8. Quina tipologia de jocs han resultat més efectius en la intervenció amb la vostra filla?

Com et deia, ella és una nena d'allò més oberta socialment parlant, així que els jocs d'interacció, més físics i dinàmics, resulten més efectius a l'hora de treballar diferents coses.

Pregunta 9. Quins consells o recomanacions donaries a altres famílies que estiguin rumiant l'ús del joc com a eina educativa en infants amb TEA?

Doncs que endavant. El que han de pensar és que a vegades no és fàcil començar, perquè el tema és començar per allò que veuen que al seu fill els hi pot motivar més. Moltes vegades és assaig i error. La veritat és que quan trobes el què, després ells es deixen, no? És estirar la corda i continuar treballant. Però, evidentment, és l'única manera que tenim per connectar amb ells, és així.

Sobre el rol de l'educador social

- **Sobre la tasca professional de l'educador social amb infants amb TEA:**

Pregunta 10. Quin paper creus que desenvolupa l'educador social en el disseny i la implementació de programes basats en el joc com a eina educativa en infants amb TEA?

Per mi és clau, perquè moltes vegades en moltes ocasions, com a pares, coneixem el que hem vist, que és l'infant neurotípic i, per tant, la manera de jugar d'un infant d'aquestes característiques, que en cap cas és la manera de jugar d'un nen amb autisme o amb qualsevol altre tipus de trastorn del desenvolupament.

Aleshores, el professional aquí és bàsic per nosaltres com a famílies per ensenyar-nos a com actuar, i també d'alguna manera perquè el nen no es frustri abans d'hora. Al cap i a la fi, és la persona qualificada i que entén del tema.

Pregunta 11. Quines habilitats consideres que hauria de tenir un educador social, a diferència d'altres professionals, per intervenir amb nens amb autisme?

Primer de tot, evidentment, amb el tema de l'autisme, sobretot, cal tenir una especialització amb el trastorn, perquè vosaltres que ho tracteu, sabeu que el que moltes vegades funciona amb altres tipus de trastorns amb l'autisme no funciona. De fet, a la vista està, que l'Arlet va a l'escola Bellaire i cada nen té un pla individualitzat d'aprenentatge. Vull dir, sí que segons com dins de la mateixa classe poden els nens estar en unes àrees del desenvolupament més o menys similars, però cada nen té la seva activitat. Aleshores, el professional ha de poder tenir les eines, pel que fa a coneixements propis per poder, després, actuar amb cada nen, pel fet que cada nen és diferent. O sigui, és que és una cosa tan individualitzada que professionalment resulta un desgast total i contínuament s'han d'estar reinventant, perquè en cada nen és com que no té res a veure amb l'altre.

Així doncs, jo considero que han de ser també unes persones molt assertives i positives, ja que els nens amb TEA connecten amb alguna cosa més que la persona. Jo sempre dic que connecten com amb l'aura que generen aquestes persones i, per tant, crec que han de tenir com aquesta assertivitat o aquesta positivitat que comentava, perquè ells de seguida ho noten.

I, sobretot, han de ser persones molt calmades, perquè és que si no, amb aquest tipus de nens, et desesperes. Necessites molta paciència. És una cosa de "vinga va, tornem a intentar-ho, no passa res". O sigui que sí, cal ser molt pacient.

Pregunta 12. Consideres que els professionals que treballen amb infants amb TEA estan qualificats?

Jo considero que, qualificats o no, normalment tots els professionals, o si més no amb els que jo m'he trobat que treballen, ja no amb autisme, sinó amb la diversitat, intenten sempre fer el màxim que poden de si mateixos. I, la veritat, és que nosaltres hem tingut la sort amb l'Arlet des de la llar d'infants, que va tenir una professora que no tenia ni idea sobre l'autisme, no s'havia trobat amb

cap mena de trastorn del neurodesenvolupament en la seva vida, i, tot i això, va fer tot el possible i de la millor manera per poder connectar amb ella i poder ensenyar-li el millor que sabia.

Jo sempre penso que al final no es tracta de l'aprenentatge o de l'educació que hagis rebut, o de la part acadèmica, com de la voluntat que tu com a professional tinguis per treballar amb aquests infants, perquè al final, el que dèiem abans, és que connectin o no connectin. I moltes vegades, per molts llibres que hagis llegit i molt ensenyament que hagis rebut, si no connectes és impossible.

Pregunta 13. Com ha estat la col·laboració amb els educadors socials en el procés d'implementació del joc com a eina educativa en relació amb el vostre fill? Canviaries algun aspecte de la relació entre els professionals i la família que vau experimentar?

Nosaltres ens hem trobat com dues perspectives professionals diferents. La primera seria com la part més rígida, que és tota la part pública (CDIAP, CSMIJ, etcètera), que és veritat que a vegades els seus professionals és com que es troben més encasellats en una manera de fer basada en el que ells coneixen, de manera que els hi costa molt sortir de la seva mirada, ja no només a l'hora de dur a terme teràpies alternatives, que també n'hem fet, sinó amb altres maneres de fer diferents. Al final, aquests infants funcionen diferent, i hi ha múltiples maneres d'accedir a ells, però per culpa del seu encasellament no contempen aquestes opcions. Comentant-ho amb altres mares de nens amb autisme, considerem que els fa falta obrir-se a noves maneres de fer i intervenir, que s'adaptin al nen que tenen davant.

Però, d'altra banda, hi ha un gran grup de professionals que es troben a l'altre cantó, que contempen diverses maneres de fer i treballar. Potser al principi no tant, perquè com a pares no en sabíem tant, ja que ningú t'ensenya a ser pare o mare d'un nen o nena amb autisme, però amb el temps, i en anar aprenent coses sobre el TEA, és a dir, et formes, indagues i coneixes, doncs aquests professionals són molt útils i ofereixen una gran ajuda. T'acompanyen, t'ajuden a trobar estratègies per tractar amb el teu fill, es treballa conjuntament pel bé de l'infant...

Així doncs, en la majoria dels casos, sí que és veritat que ens hem trobat amb professionals que han sabut adaptar-se molt bé a l'Arlet i a nosaltres com a pares.